

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav speciálněpedagogických studií

Bakalářská práce

Eliška Bártová

Faktory ovlivňující výběr životního partnera u osob se zrakovým
postižením v porovnání s osobami intaktními

Olomouc 2018

vedoucí práce: Mgr. Hana Majerová, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod odborným vedením Mgr. Hany Majerové, Ph.D. a použila jen prameny uvedené v seznamu bibliografických citací.

Olomouc 20. dubna 2018

-----

podpis

Děkuji Mgr. Haně Majerové, Ph.D. za odborné vedení bakalářské práce. Děkuji respondentům za jejich pomoc při realizaci výzkumného šetření.

Obsah

Úvod.....	5
TEORETICKÁ ČÁST	7
1. Zrakové postižení.....	7
1.1. Definice zrakového postižení	7
1.2. Klasifikace zrakového postižení.....	8
1.3. Etiologie zrakového postižení a vybraná onemocnění zraku	10
1.4. Psychologie jedince se zrakovým postižením	12
2. Výběr životního partnera osob se zrakovým postižením.....	13
2.1. Oblast sexuality	13
2.2. Sexuální výchova cílové skupiny	14
2.3. Sexuální asistence pro klientelu s postižením	19
2.4. Téma partnerství.....	20
2.5. Vybrané aspekty běžného života osob se zrakovým postižením.....	22
PRAKTICKÁ ČÁST	26
1. Metodologie výzkumu.....	26
2. Zpracování dat a výsledky výzkumného šetření	28
2.1. Pohlaví respondentů.....	28
2.2. Věk respondentů.....	28
2.3. Zrakové postižení	28
2.4. Lidské vlastnosti.....	29
2.5. Atraktivita	31
2.6. Životní hodnoty	32
2.7. Způsoby seznamování.....	33
2.8. Žebříček životních hodnot	34
2.9. Co by vás spolehlivě odradilo od navázání známosti?	35
2.10. Důležitost lidských vlastností při výběru partnera.....	37
2.11. Důležitost uvedených faktorů v partnerství.....	38
2.12. Důležitost uvedených faktorů při výběru partnera.....	39
2.13. Míra souhlasu/nesouhlasu s uvedenými výroky	41
3. Diskuze.....	43
Závěr	46
Seznam použitých zdrojů	47

Úvod

Hledání partnera je přirozenou součástí života každého člověka. Touha po porozumění, tělesné blízkosti a později třeba po dětech nás jako pomyslný motor pohání ve snaze najít „toho pravého / tu pravou“. Často se těmto hledajícím staví do cesty nejrůznější překážky, ať už jsou to nedostatek volného času z důvodu pracovní vytíženosti, jazyková a kulturní bariéra, nebo zdravotní postižení.

Rozhodla jsem se ponořit se v této práci oblasti zdravotního postižení v procesu výběru životního partnera. Zaměřila jsem se konkrétně na postižení zrakové. Téma porovnání faktorů výběru životního partnera osob s postižením zraku a osob intaktních u nás zatím nebylo samostatně zpracováno. K tématice partnerství, sexualitě a rodičovství zrakově postižených můžeme dohledat některé publikace, ze kterých jsem při psaní této práce vycházela.

Život lidí, kteří nemohou k poznávání okolního světa používat zrak, mne fascinuje a chci alespoň okrajově proniknout do jejich smýšlení. Chci zjistit, zda se pro zrakově postižené v oblasti partnerství jejich nevýhoda může stát výhodou. Budu zkoumat faktory, které výběr partnera, nebo partnerky lidí se zrakovým postižením ovlivňují. Také porovnam, v jaké míře se liší od činitelů, podle kterých si partnery vybírají jedinci intaktní.

Cílem teoretické části této práce je v první řadě shrnout základní fakta týkající se zrakového postižení. Předně jde o vymezení samotného pojmu, dále pak jeho dělení a etiologii. Druhá kapitola bude věnovaná osobnosti jedince se zrakovým postižením a jejímu specifickému vývoji. Následuje kapitola třetí, která obsáhne téma výběru životního partnera osob s postižením zraku. Součástí poslední kapitoly je také pasáž o sexualitě a sexuální výchově dětí se zrakovým postižením, nebo i specifika partnerství, rodičovství a běžného života těchto osob.

Praktická část přinese konkrétní výsledky šetření v oblasti faktorů ovlivňujících výběr životního partnera osob se zrakovým postižením v porovnání s jedinci intaktními. Očekávám, že výsledky se nebudou lišit nijak rapidně, avšak domnívám se, že intaktní lidé budou více dbát na fyzickou kondici, zdraví, vnější krásu, sexuální výkonnost a kariérní úspěšnost jejich potencionálního protějšku. Naopak předpokládám, že jedinci se zrakovým postižením budou více tolerantní a chápaví k nedokonalostem druhého člověka, důraz budou klást především na vzájemné porozumění, důvěru, přátelství a ochotu. Provedené zkoumání tyto mé domněnky

bud' potvrdí, nebo vyvrátí, a přinese jakýsi náhled do světa vztahů lidí se zrakovým postižením.

Při zpracovávání teoretické části bakalářské práce bude použita analýza odborné literatury a dalších zdrojů. Pro realizaci výzkumného šetření v praktické části využiji metody kvantitativního výzkumu, konkrétně techniku dotazníku.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Zrakové postižení

Cílem této kapitoly je předložit ke srovnání několik způsobů definování zrakového postižení. Půjde ale nejen o vymezení samotného pojmu. Dále si také uvedeme dělení zrakového postižení a jeho klasifikaci. V závěrečné části této kapitoly se budeme zabývat etiologií zrakového postižení.

Statistické údaje WHO v roce 2001 uvádějí následující čísla. Na světě žije přibližně 45 milionů lidí s těžkým zrakovým postižením (1–1,5% celkové populace). V rámci Evropy jde o 1 milion nevidomých a 11 milionů slabozrakých. (Růžičková, Vítová, 2014). V roce 2013 WHO odhadovalo 285 milionů lidí se zrakovým postižením, z toho 39 milionů nevidomých a 246 milionů s těžce slabým zrakem. 80% poškození zraku přitom lze údajně předejít, příp. je vyléčit. Trend snižování množství osob se zrakovým postižením po roce 1990 nastal díky poklesnutí incidence nakažlivých chorob a rozsáhlé prevenci. 9 z 10 zrakově postižených údajně žije v rozvojových zemích. Pro Českou republiku přesná statistická čísla nemáme, ale odhaduje se, že zde žije něco pod 60 tisíc osob se zrakovým postižením. Dále je uvedeno: „80% lidí starších 75 let má vážné problémy se zrakem a 70–75% nových případů zrakových vad vzniká u osob nad 65 let.“ (Kimplová, Kolaříková, 2014, s. 12).

1.1. Definice zrakového postižení

Termín „**postižení**“ MKN-10 definuje jako „*omezení nebo ztrátu schopností vykonávat činnost způsobem nebo v rozsahu, který je pro člověka považován za normální.*“ (Slowík, 2007 s. 27). Tato definice tedy jakékoli postižení vnímá především jako různě závažné omezení běžných aktivit.

V tyflopédickém pojetí je podle Ludíkové (2006, s. 25) za **osobu zrakově postiženou** brána ta osoba, která „*po optimální korekci (např. medikamentózní, chirurgické, optické) své zrakové vady či poruchy má dále problémy při zrakovém vnímání a zpracování zrakem vnímaného v běžném životě.*“ Autorka tohoto výkladu bere v potaz také možnosti korekce

zrakových vad. Ty z nich, které lze běžně ošetřit např. brýlemi „na dálku“ tak podle ní nemůžeme považovat za postižení, protože jedince v každodenním životě nijak neomezují.

Zrakové vady také můžeme chápat jako „*nedostatky zrakového vnímání různé etiologie a rozsahu. Spadají sem onemocnění oka s následným oslabením zrakového vnímání, stavy po úrazech a vrozené či získané anatomicko-fyziologické poruchy.*“ (Kimplová, Kolaříková, 2014, s. 14). Toto vysvětlení dokonce zahrnuje také výčet možných příčin zrakových vad. Tomuto tématu se budeme více věnovat později.

Národní informační centrum pro mládež definuje **osoby se zrakovým postižením** jako jedince „*s různými druhy a stupni snížených zrakových schopností... ti, u nichž poškození zraku nějak ovlivňuje činnosti v běžném životě a u nichž běžná optická korekce nepostačuje.*“ (<http://www.nicm.cz/klasifikace-zrakoveho-postizeni>[online] [cit. 2016-06-04]). Poslední definice v podstatě shrnuje všechny zde již uvedené.

1.2. Klasifikace zrakového postižení

Zrakové postižení můžeme klasifikovat z mnoha pohledů. Pro potřeby této práce si uvedeme dva – medicínský a speciálněpedagogický pohled.

Z **medicínského hlediska** si uvedeme dělení WHO, které postižení zraku podle Hamplové a kol. (2015) rozřazuje na lehkou a střední slabozrakost, silnou slabozrakost, těžce slabý zrak, praktickou nevidomost a úplnou nevidomost.

Speciálněpedagogické dělení, které Ludíková (1988) seřadila podle stupně postižení následovně:

1. Lidé nevidomí
2. Lidé se zbytky zraku
3. Lidé slabozrací
4. Lidé s poruchami binokulárního vidění

Oba způsoby klasifikace si jsou dost podobné. Pro nás však bude stěžejní dělení speciálněpedagogické, jemuž se budeme v této podkapitole dále věnovat.

„*Nevidomost je ireverzibilní pokles centrální zrakové ostrosti pod 3/60 – světlocit.*“ (Kraus in Ludíková, Souralová, 2006, s. 29)

Ludíková (2006) dále nevidomost charakterizuje jako nejzávažnější zrakové postižení postihující osoby všech věkových kategorií. Tito lidé se nemohou spoléhat na zrak, tudíž musí využívat tzv. nižších a vyšších kompenzačních činitelů. Mezi nižší činitele řadí všechny zbývající smysly, tedy sluch, hmat, chuť a čich. Vyššími kompenzačními činiteli pak je myšlena např. řeč nebo emoce, myšlení a paměť. Nevidomost dělí na úplnou a praktickou (zachován světlocit). Důsledky nevidomosti se podle této autorky projevují také v oblastech života jako orientace a pohyb, ale také v pracovním a společenském prostředí. Postihují totiž celou osobnost postiženého jedince.

Kimplová a Kolaříková (2014) upozorňují, že bychom se měli vyvarovat používání pojmů slepota a slepý. Tato slova údajně vyvolávají negativní asociace a mohou působit hanlivě.

Osoby se zbytky zraku se „*nachází na hranicích mezi osobami slabozrakými a nevidomými,*“ dříve však byli tito lidé označováni termíny „*částečně vidící*“ nebo „*těžce slabozrací*“ (Ludíková, Souralová, 2006, s. 31). Oftalmologicky můžeme této kategorii přiřadit centrální zrakovou ostrost 3/60 – 0,5/60 (Hanáková a kol., 2012). Při orientaci v prostoru se tito lidé na zrak spoléhat nemohou. Důraz by měl být kladen na rozvoj zachovalých zbytků vidění a zrakovou hygienu (Kimplová, Kolaříková, 2014). Zrakovou hygienou označujeme soubor zásad, na které by zrakově postižení měli dbát. Jedná se např. o správnou intenzitu osvětlení, ergonomii pracoviště, optimálním parametrum tištěného i elektronického textu a obrazu (Hanáková a kol., 2012).

Slabozrakost můžeme charakterizovat jako „*ireverzibilní pokles centrální zrakové ostrosti na lepším oku pod 6/18 až 3/60 včetně.*“ (Kraus in Hanáková a kol., 2012, s. 63), „*Většina slabozrakých jsou jedinci se sníženou koncentrací, slabou pozorností, rychlejší unavitelností, pomalejším pracovním tempem a vyšší sugestibilitou,*“ říká Ludíková (2006, s. 31). Stejně jako jsme si uvedli u předchozí kategorie, slabozrací by také měli dodržovat zásady zrakové hygieny. Kromě jiného také autorka doporučuje používání doplňkové optiky a pravidelné střídání zrakové práce do blízka a do dálky.

„**Binokulární vidění** je koordinovaná senzomotorická činnost obou očí, která zajišťuje vytvoření jednoduchého, prostorového obrazu.“ (Kraus in Bendová a kol., 2015). Z toho vyplývá, že pokud je binokulární vidění narušeno, člověk ztrácí schopnost vidět 3D obraz svého okolí. Jednou z poruch, která toto způsobuje, je např. strabismus neboli šilhavost. To je „*porucha binokulárního vidění, kdy je porušena spolupráce obou očí. Současně bývá zhoršená zraková ostrost.*“ (Hanáková a kol., 2012, s. 64). Postiženo může být jedno oko,

nebo se oči střídají, jak píše Bendová a kol. (2015). Další poruchou binokulárního vidění je tzv. amblyopie čili tupozrakost. Ludíková (2006) hovoří o snížení zrakové ostrosti bez objektivně prokázané anomálie a dodává, že obvykle je postiženo jedno oko. Udává, že zraková ostrost může klesnout až do úrovně slepoty. V dospělosti podle ní také často dochází ke vzniku diplopie (dvojité vidění). Nakonec ale dodává, že v případě optimální léčby je na tom skupina lidí s poruchami binokulárního vidění z prognostického hlediska mnohem lépe než ostatní.

1.3. Etiologie zrakového postižení a vybraná onemocnění zraku

Jak už víme, postižení zraku můžeme různými způsoby dělit a klasifikovat. Jedno z těchto dělení bere v potaz dobu vzniku postižení a zrakové postižení tak rozděluje na **vrozené** (vzniklé působením genetických vlivů) a **získané**. (Ludíková, Souralová, 2006) Průzkum SONS z roku 2000 uvádí, že vrozenou (nebo dědičnou) vadou trpí 31% zrakově postižených. Ve 27 % případů se zraková vada dostavila v důsledku onemocnění, u 11% pak po úrazu. Většinu lidí se zrakovým postižením tvoří osoby starší 60 let, přičemž častěji se setkáváme s oslabením zraku, než s jeho úplnou ztrátou (Růžičková, Vítová, 2014).

Jedno z nejrozšířenějších získaných onemocnění zraku je **trachom**. Je způsoben bakterií Chlamydia trachomatis ([online][cit. 2016-08-31] dostupné z: <http://cs.medixa.org/nemoci/trachom>). 80% lidí trpících touto chorobou žije v chudých oblastech rozvojového světa. Zahraniční zdroje tuto nemoc označují jako „písečnou zkázu“, protože souvisí s prašným a suchým prostředím. Onemocnění se tedy šíří kvůli špatné hygieně a nedostatku vody. Způsobuje jizvení spojivky a její postupný nevratný zákal. Nakonec může vést až k nevidomosti. Při včasné léčbě antibiotiky je tomu však možné předejít., *Trachom je dnes nejčastější infekční příčinou slepoty na světě. Až 229 milionů lidí žije v oblastech ohrožených vznikem této ochromující choroby.*“ ([online][cit. 2016-08-31] dostupné z: <http://www.hollows.org/au/eye-health/trachoma>). Postižení získané tedy vzniká během života člověka převážně jako důsledek onemocnění či úrazu.

Dále také např. rozeznáváme vady **orgánové** (při nich dochází k poškození tkáně) a **funkční**. Zrakové postižení též lze dělit podle délky trvání na krátkodobé (akutní), dlouhodobé (chronické) a recidivující (opakující se). (Ludíková, Souralová, 2006) Jako příklad funkčního postižení zraku si můžeme uvést **centrální poruchy zraku**. U postiženého

dochází ke snížení zrakové odezvy zapříčiněnou neurologickými poruchami mozku. Dítě s CVI při vyšetření zraku obvykle nevykazuje anomálii. Jde o velmi častou příčinu zrakového postižení u dětí v rozvinutých zemích. ([online][cit. 2016-08-31] dostupné z: <https://www.aapos.org/terms/conditions/40>) Vidíme tedy, že u funkčních poruch zraku je tkáň orgánu v pořádku, ale nefunguje, jak má.

Mezi další onemocnění zraku patří např. retinopatie nedonošených (**ROP**). Může se rozvinout kdykoliv v prenatálním období, tedy od početí do porodu. Jde o častou příčinu nevidomosti u dětí. Toto onemocnění má multifaktoriální charakter. To znamená, že jej může způsobovat množství různých faktorů, jako je nedonošení nebo nízká porodní hmotnost. Sítnice oka se u dětí s ROP nevyvíjí rovnoměrně, v periferních částech se nevyvíjí vůbec. Protože tyto děti bývají umístovány v inkubátorech, kde je zvýšený přívod kyslíku, cévy v jejich sítnici začínají dorůstat nadměrně a dochází až k odchlípení sítnice. Účinná konzervativní léčba zatím neexistuje, důležitou roli proto hraje novorozenecký screening. Následkem jsou úbytky zrakového pole, nebo úplná slepota. (Kimplová, Kolaříková, 2014).

Nejznámějšími a nejrozšířenějšími poruchami zraku jsou tzv. **4 refrakční vady** (myopie, hypermetropie, astigmatismus, presbyopie). Myopie neboli **krátkozrakost** je nejrozšířenější refrakční vada, pro niž je charakteristická špatná zraková ostrost do dálky. Korekce je možná rozptylkou (Hanáková a kol., 2012). V závažných případech postiženým při zvýšené fyzické námaze hrozí odchlípení sítnice, dokonce až slepota. Visus do dálky je neostrý, objevují se také obtíže ve vnímání hloubky (Kimplová, Kolaříková, 2014). Další refrakční vadou je hypermetropie čili **dalekozrakost**. *„Bez včasné adekvátní korekce spojnou čočkou je u hypermetropů prokázán předčasný nástup presbyopie.“* (Kraus in Hanáková a kol., 2012, s. 53). Visus na blízko je zamlžený. Tato vada není progresivní, ale ve vyšším věku je u těžkých forem hypermetropie zvýšené riziko vzniku glaukomu (zeleného zákalu). (Kimplová, Kolaříková, 2014). **Astigmatismus** je osově nesymetrická refrakční vada oka, která je způsobena změnou zakřivení zpravidla rohovky, příp. čočky (Hanáková a kol., 2012), nebo jako poúrazový či pooperační stav. Kompenzace je možná pomocí cylindrických skel brýlí. Visus člověka s astigmatismem je rozostřený, body vidí jako čáry nebo vidí dvojitě. (Kimplová, Kolaříková, 2014). Presbyopie neboli **vetchozrakost** je přirozený proces stárnutí oka. Mezi projevy řadíme např. tzv. „prodlužující se ruku“ (pracovní vzdálenost na blízko se postupně prodlužuje), dále např.: *„pokles zrakové ostrosti na blízko při špatném osvětlení, neschopnost zaostřit na krátkou vzdálenost, ...zamlžené vidění při pohledu z blízka do dálky.“* (Kuchynka a kol., 2007, s. 111).

1.4. Psychologie jedince se zrakovým postižením

Smysly člověku slouží k poznávání, orientaci a komunikaci s okolním prostředím. Pokud některý ze smyslů (nebo více) neplní bezvadně svoji funkci, odrazí se to většinou i v psychice postiženého člověka, jak je patrné z následujícího úryvku: „*Těžké postižení zraku vždy představuje určitou izolaci od okolí a zasahuje významně do vývoje sebepojetí.*“ (Kimplová, Kolaříková, 2014, s. 32). Vlivem vady zraku na psychiku postiženého člověka se zabývá tyflopsychologie. Poškození zraku vyvolává smyslovou deprivaci, která následně ovlivňuje také prožívání jedince. Závažné postižení zraku omezuje interakci s okolím. Negativně tak ovlivňuje např. reakce člověka, ty jsou často neadekvátní dané situaci. (Růžičková, Vítová, 2014)

Při procesu, během kterého se jedinec se svým postižením vyrovnává, hraje roli mnoho faktorů. Jedním z hlavních činitelů je věk. Zrakové postižení se může objevit kdykoliv během života člověka. Pugnerová a Konečný (2012) uvádějí: „*Pokud člověk přišel o zrak do 5. –7. roku života, neuchoval si zrakovou představu použitelnou pro život a je vlastně srovnatelný s jedinci nevidícími od narození.*“ (Pugnerová, Konečný, 2012, s. 62). Stejní autoři tvrdí, že vizuální představa není u takových dětí zachována ani ve snech (tamtéž). Z toho vyplývá, že v případě dětí až do sedmi let věku doba vzniku postižení nehraje velkou roli. Šok nastává spíše pro jejich rodiče a další blízké osoby. Kochová a Schaeferová (2015) upozorňují, že rodiče jsou v těchto případech zvláště citliví a začínají pochybovat o své identitě jako rodiče. Autorky dále dodávají: „*Každý člověk je jiný a na stejnou situaci bude jeden reagovat velmi bouřlivě a druhý naopak úplným ochromením, ztuhnutím. Rodiče mohou reagovat nepřiměřeně i iracionálně.*“ (Kochová, Schaeferová, 2015, s. 147)

Pokud si však jedinec stačil uchovat zmíněnou zrakovou představu, má tedy vizuální zkušenost, uchovává si ji ve svých vzpomínkách, jak píše Pugnerová a Konečný. Situaci jedinců, u kterých se projevila zraková ztráta mezi 5. –7. až 15. rokem dále popisují takto: „*Vizuální představy mohou být užitečné při orientaci v prostoru a při činnostech. Při používání hmatu pak lépe vzniká vizuální představa na základě předchozích zkušeností.*“ (Pugnerová, Konečný, 2012, s. 62).

2. Výběr životního partnera osob se zrakovým postižením

Obecně vzato vnímáme postižení jako omezení možnosti žít plnohodnotný život, tedy také mít partnerský vztah. Casanova nám však ve své knize 250 zákonů lásky (2015) předkládá opačný názor: „*Můj francouzský přítel Melchior je slepý. Se svou partnerkou má krásný vztah. Musí ho mít takový. Protože ji nevidí očima, ale pouze srdcem. Jeho Jeanette má zrak v pořádku. Paradoxně, dlouho ji to handicapovalo. Viděla totiž všechno, jenom ne Melchiora samotného. Posuzovala schránku, knihu podle přebalu, avšak ne její obsah. Dnes už ví, jak je pohled srdcem důležitý. Nakonec, z jakého jiného důvodu by zamilovaní při líbání zavírali oči?*“ (Casanova, 2015, s. 45). Člověk, který nevnímá zrakem, se tedy podle autora více zaměřuje na jiné - dalo by se říci důležitější - faktory týkající se povahy blízké osoby.

V této kapitole se budeme zabývat výběrem partnera jedinců s postižením zraku. Proces hledání životního partnera není nikdy jednoduchý, ale u osob se zrakovým postižením jde o daleko komplexnější problematiku. Kapitola začíná pojednáním o sexualitě osob s postižením, přechází k sexuální výchově a následně poskytuje několik informací o službě sexuální asistence. Následující podkapitoly rozebírají sexualitu, sexuální výchovu, sexuální asistenci, partnerství a dále také aspekty běžného života u osob s postižením zraku.

2.1. Oblast sexuality

Všeobecná deklarace lidských práv vydaná Chartou OSN stanoví v článku 1: „*Všichni lidé rodí se svobodní a sobě rovní co do důstojnosti a práv.*“ ([online] [cit. 2016-08-15], dostupné z: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf>). Vyplývá odtud, že pokud přiznáváme právo na sexualitu intaktním jedincům, nelze jej nepřiznat lidem s postižením.

Na třináctém světovém sexuologickém kongresu ve Valencii (1997) byla Světovou sexuologickou asociací WAS schválena takzvaná Deklarace sexuálních práv. Ta uvádí, že sexuální potěšení je součástí plnohodnotného života každého člověka a každá společnost by měla vytvořit podmínky, které všem jedincům umožní naplnění těchto potřeb. Mezi sexuální práva je mimo jiné zahrnuto právo na svobodu a bezpečnost (potlačení násilí), regulaci plodnosti dle vlastního uvážení, rovnost bez jakékoliv formy diskriminace, právo na sexuální zdraví a dostupnost léčby STD. Za zmínku stojí také právo na sexuální výchovu, tzn. každý člověk má právo být informován a vzděláván v sexuální oblasti. Do tohoto procesu by pak

měly být zapojeny všechny společenské instituce. Nakonec je ještě nutné zdůraznit právo na soukromí, které by mělo být respektováno u každého člověka, byť jakkoliv tělesně či mentálně postiženého. Závěrečná věta deklaráce stanoví: „*Sexuální zdraví je základní a zásadní lidské právo.*“ (<http://www.cirp.org/library/ethics/valencia1997/> [online] [cit. 2016-08-16]).

Během následujícího Světového sexuologického kongresu (Hong Kong, 1999) byly některé formulace upraveny, například: „*Právo na sexuální rovnost. To znamená osvobození od všech forem diskriminace nevhledě na pohlaví, sexuální orientaci, věk, rasu, společenskou vrstvu, náboženství nebo fyzické a duševní znevýhodnění.*“ ([online] [cit. 2016-08-16], dostupné z: <http://www.tc.umn.edu/~colem001/was/wdeclara.htm>). Tato deklaráce také popisuje právo na sexuální vyjádření ne pouze jako právo na tělesný prožitek, ale také na vzájemnou komunikaci, citové vyjádření a lásku. (tamtéž).

Štěrbová taktéž zdůrazňuje, že každý lidský jedinec má právo na prožívání sexuality, tedy i jedinec s postižením. Dále upozorňuje, že dítě s postižením není asexuální (některé poruchy však mohou sexuální zdraví ovlivnit) a tudíž je přirozené, když se u něj začne sexualita projevat. (Štěrbová, 2006).

Nepochybně musíme odlišit sexualitu osob s vrozeným postižením zraku a osob, které toto postižení získaly během života vinou nemoci nebo úrazu. Osoby se zrakovým postižením získaným v pozdějším věku již většinou mají určité sexuální zkušenosti z období před zrakovou ztrátou, na které mohou po překonání stadia šoku a dočasné ztráty sexuální chuti navázat, jak uvádí Šrámková (Šrámková, 2013) a Drábek (Drábek, 2013).

Lidé s těžkým postižením zraku mívají v sexuální oblasti potíže s dálkovou orientací na partnera a s přijetím vlastního vzhledu (zvláště pokud je partner intaktní), uvádí Drábek (2013). V případě nedostatečné informovanosti se mohou trápit obavami ze selhání při pohlavním styku. „*V sexualitě jsou zrakově postižení velmi citliví, vnímají partnera sluchem, hmatem, chutí a čichem, tedy ostatními kompenzačně vyvinutými smyly.*“ (Drábek, 2013, s. 70).

2.2. Sexuální výchova cílové skupiny

Následující podkapitola shrnuje základní poznatky v oblasti sexuální výchovy. Předně si ujasníme, co je míněno pojmem „sexuální výchova“, jaké jsou její cíle a proč je vůbec tak

důležitá. U lidí se zrakovým postižením je zcela zřejmá potřeba specifického přístupu.

Obr. 1 Maminčino břicho (Maminčino břicho, 2009, s. 19)

Podle Radima Uzla je sexuální výchova zastřešující pojem pro přípravu na budoucí sexuální život a používání antikoncepce, předcházení pohlavně přenosným chorobám, výchovu ke vztahům mezi lidmi a v rodině, psychologii a problémy partnerských vztahů a v neposlední řadě také učení se lásce, odpovědnosti a vzájemné úctě. Nejde podle něj tedy pouze o přípravu na realizaci pohlavního styku, jak může být z názvu „sexuální“ mylně usuzováno. Na většině škol u nás se pojem „sexuální výchova“ neujal. Častěji se údajně setkáváme s výchovou „rodinnou“, někdy je zase sexualita okrajově probírána v rámci občanské nauky, příp. vyučovacích předmětů dalších názvů. (Uzel, 2009)

Jiná definice může znít takto: „*Sexuální výchova je obsáhlý program, který připravuje lidi pro uspokojování a obohacení jejich života... Má širší rozsah: učí dovednostem jako je rozvíjení a podpora přátelských vztahů, osobní a společenské bezpečí, prevenci zneužívání a vykořisťování, projevům fyzické a emoční důvěrnosti a nejvíce, což je důležité, být schopen mít kontrolu a chránit vlastní tělo.*“ (Belote in Štěrbová, 2006).

Cílem sexuální výchovy je vedení dítěte k vytvoření základních návyků osobní hygieny, prevence pohlavního zneužití a konečně zdravý vývoj sexuality jedince, jak popisuje Uzel (2009). Stěžejním prvkem sexuální výchovy je pěstování návyků osobní hygieny. Děti by se od nejtělejšího věku měly seznamovat s anatomii svého těla a péčí o ně. Malé děti se učí, jak se při koupání správně umýt, že je rozdíl mezi chlapcem a dívkou, děvčata jsou také v pozdějším věku zasvěcena do menstruačního cyklu a poučena o hygieně v období

periodického krvácení. Na těchto základech je teprve možné provádět následnou nastavbu v podobě informací o tom, jak se narodí dítě, co je to sex, jak navazovat vztahy a chránit se před rizikovými partnery, jak se chránit před pohlavními nemocemi a tak dále.

Sexuální výchova dětí se zrakovým postižením má určitá specifika a liší se v mnoha aspektech od výchovy dětí intaktních. Zatímco intaktní jedinci se s tematikou sexuality seznamují denně, jakoby mimoděk, prostřednictvím vizuálních vjemů z okolí, osoby zrakově postižené se o sexu musí učit cíleně. Zrakově postižené dítě především nemůže vnímat běžně dostupný obrazový materiál, ani video dokumenty, jak upozorňuje Štěrbová (2006). Nejčastěji se tak v praxi setkáváme s podomácku vyrobenými pomůckami, případně zakoupenými, jejichž nabídka je však prozatím na našem trhu značně omezená. Žáci s vrozeným nebo časně získaným zrakovým postižením si představu o lidském těle utváří pouze pomocí hmatových vjemů. Při výrobě pomůcek je tedy nutné dbát na trojrozměrnost a materiálovou rozmanitost (viz např. vzorky materiálu vhodného pro výrobu pomůcek v příloze).

V rámci rodinné konference v Clevelandu byly zásady sexuální výchovy dětí se zrakovým postižením shrnuty do následujících tipů:

- **Začněte brzy!**

Děti se od malička mohou učit správná anatomická pojmenování a chápat rozdíly mezi tělem matky a otce, také musí pochopit co je adekvátní a co už ne.

- **Ne infantilizaci.**

Dítě s postižením se na pomoc rodičů spoléhá obvykle mnohem déle než dítě intaktní, avšak nelze se chovat se k dospívajícím stále jako k dětem. Nenaučí se tak postarat se o sebe a na veřejnosti může dětinské chování vzbuzovat pohoršení.

- **Netolerujte nevhodné chování.**

Naučte své děti chovat se přiměřeně k jejich věku (ne objímání cizích lidí, atd.).

- **Popisujte svět kolem.**

Popisujte dítěti, co se děje kolem vás. Říkejte jim, jak si tamty děti vedle spolu hezky hrají, jak se někdo směje nebo mračí. Ukažte, jak posuzujeme okolí: „Vidím před námi muže, kteří se asi brzy poperou, pojďme pryč.“ Díky tomu se dítě naučí rozeznávat zvukové signály, které značí možné nebezpečí.

- **Bud'te sebejistí a používejte správná anatomická označení.**

Nezapomínejme na oficiální pojmenování, která jsou nezbytná pro komunikaci s dospělými (učitel, doktor). Nebojte se tato slova vyslovovat s jistotou a zřetelně, aby si je dítě následně nezačalo spojovat s pocity nejistoty a hanby.

- **Naučte své děti zavírat dveře.**

Automatické pro nás, nikoliv však pro člověka, který nevidí. Je nezbytné děti naučit, aby se při každém převlékání ujistily, že mají zavřené dveře.

- **Podpořte kontakt s vrstevníky.**

Pro rodiče se to může jevit jako těžký úkol, ale je nutné pobídnout dítě k interakci s vrstevníky.

- **Orientace a samostatný pohyb.**

Ujistěte se, že se vašemu dítěti dostalo řádného výcviku v samostatném pohybování se po škole, příp. městě. Naučte jej bezpečně se dostat do školy a zpět domů.

- **Varujte před cizími lidmi.**

Naučte děti, že i ten, kdo se zdá milý, může mít zlé úmysly.

- **Vysvětlete rozdíly mezi tělem muže a ženy.**

Sexuální výchova se může na první pohled zdát náročná, avšak se správnými pomůckami to již není takový problém. (<http://www.wonderbaby.org/articles/teaching-your-blind-child-about-sexuality>[online] [cit. 2016-05-11])

Velmi důležitou roli hraje rodina, především rodiče dítěte. Ti by se neměli bát mluvit s dítětem o sexu tak, jak je zrovna vzhledem k jeho věku vhodné. Citlivě podané informace od rodiče napomohou pozitivnímu sexuálnímu vývoji dítěte. Internetové a jiné mediální zdroje často nabízejí na pohled lákavé, avšak mnohdy pokřivené obrazy lidské sexuality, které dětem spíše uškodí a mohou vést k rizikovému sexuálnímu chování či dokonce zneužití, varuje Uzel (2009). „*V žádném případě by dítě nemělo přijít do styku s vyobrazením úchylných sexuálních aktivit, sadomasochistických praktik, zoofilie,*“ upozorňuje Radim Uzel (2006, s. 25) a dále připojuje praktickou radu: „*Zobrazení neúchylných sexuálních aktivit je vhodné doprovodit vysvětlujícím komentářem, že tak skutečně nahý člověk vypadá a že ,takové věci dospělí dělají*“ (tamtéž). V zásadě tedy zastává názor, že děti nemusí být za každou cenu uchráněny všeho sexuálního, ale naopak je vhodné je přiměřeně jejich věku vystavovat určitým projevům sexuality. Držení za ruce, polibek, obětí a další výrazy náklonnosti – ať už směrem

od rodičů k dětem samotným nebo mezi rodiči navzájem - pomohou vybudovat zdravý vztah k vlastnímu tělu a budoucímu sexuálnímu životu. Obecně bývá chladnost v sexuální oblasti v dospělém věku často přičítána nedostatku něžných projevů přijímaných v dětství. Proto by základ správné sexuální výchovy měl vycházet právě z prostředí rodiny.

Od rodičů se také očekává, že svým dětem vštíjí správné zásady o tom, co patří, nebo nepatří na veřejnost. Dotýkání se genitálu je ve společnosti dalších lidí krajně nevhodné. Stejně tak určitá pojmenování pohlavních orgánů, které dítě může ve svém okolí často slyšet. Je nezbytné, aby v tomto šli rodiče svým potomkům příkladem. Nelze se příliš spoléhat na to, že dítě projde sexuální výchovou ve škole, upozorňuje Uzel (2009). „Podle údajů Světové zdravotnické organizace totiž nejméně třetina učitelů není schopna sexuální výchovu učit,“ říká Uzel (2009, s. 22) a uzavírá satirickou poznámkou: „Tito pedagogové pak většinou vítají tabuizaci sexuálních témat a sexuální výchovu často redukuje jenom na jakési povšechné poučení o nebezpečích sexu spojené se zmínkou o kapavce a kondomech.“ Štěrbová dodává: „Není výhrou, zvolíme-li postup ignorování problému.“ (Štěrbová, 2006, s. 33).

Na webu Policie České republiky se můžeme dočíst následující informaci: „Nejméně jedna ze čtyř dívek a jeden z deseti chlapců ve věku do třinácti let byli nějakým způsobem sexuálně obtěžováni. Deset procent všech obětí je mladších šesti let. Více jak sedmdesát procent těchto případů mají na svědomí lidé dítěti známi,“ (Kohoutová, 2009). Z těchto statistik vyplývá nezanedbatelná povinnost rodičů, příp. vychovatelů vysvětlovat dětem co je vhodné a nevhodné chování. Podle Uzla (2006) by již čtyřleté dítě mělo být schopno rozlišit, které doteky jsou nepatřičné, a nemělo by si je tudíž nechat líbit. Uzel také tamtéž uvádí, že děti se naučí, že o svém těle rozhodují ony samy a nikdo jiný; pokud by jim tedy nějaké doteky byly nepříjemné, mají právo je odmítnout. Důležité je také dítě varovat před kontaktem s cizími lidmi. Cílem není děsit a vypěstovat v dětech strach z lidí, ale uchránit je před případným zneužitím, které se může objevit na místech mnohdy nečekaných.

Sexuální výchova má nepochybně být součástí výchovy každého dítěte, ať už intaktního, nebo s postižením. Přestože stěžejní část tohoto procesu by se měla odehrávat v rodině, ani školy by toto téma neměly přecházet bez povšimnutí. Pro děti je lépe být poučený od rodičů nebo učitelů, než od škodolibých kamarádů a z internetu. Pokud budou mít alespoň nějaké znalosti ze sexuální oblasti, je větší šance, že poznají, když jim někdo bude chtít ublížit. Ať už v online světě, nebo v tom reálném.

2.3. Sexuální asistence pro klientelu s postižením

Služba sexuální asistence úzce souvisí s výše rozebranou tématikou sexuální výchovy. V poslední době se tato služba čím dál více rozšiřuje a vchází do povědomí veřejnosti. Pod pojmem sexuální asistence, případně sexuálního koučing si většina lidí mylně představuje prostituci. Přestože sexuální asistentka může také poskytnout klientovi placený pohlavní styk, jedná se zde o součást komplexní snahy o zkvalitnění sexuálního života klienta. Sexuální asistentky ale nabízí především poradenství a pomoc jednotlivým klientům (ať už s postižením nebo bez něj), nebo i párům, s odstraněním obtíží z jejich sexuálního života. Provádí mimo jiné edukaci klientů v oblasti lidské sexuality, poučení o STD, zabývá se také prevencí zneužití či nevhodného a rizikového chování v sexuální oblasti.

Obr. 2 Sexuální asistence ([online] [cit. 2016-07-09], dostupné z: <http://vozickar.com/sexualni-asistence-tady-a-ted/>)

Poskytovatelem sexuální asistence v ČR je například organizace Rozkoš bez rizika (dostupné z: <http://www.rozkosbezrizika.cz/>). Růžový slon s.r.o. (dostupné z: <http://www.ruzovyslon.cz/>) pak mimo jiné pořádá kurzy o sexuálních pomůckách. Na webu sexuální asistence (<http://sexualniasistence.org/sex-asistence> [online] [cit. 2016-06-03]) se můžeme dočíst: „*Sexuální asistence nemusí být pouze jednorázovým sexuálním uspokojením, ke kterému někdy ani nedochází, ale postupným seznamováním se sexualitou, nastavováním hranic, domlouvání pravidel, nácviku a poznávání doteků a především jde o porozumění mezi člověkem s hendikepem a sexuální asistentkou/tem.*“ Sexuální asistenci na těchto stránkách rozlišují na aktivní a pasivní. Pasivní je zaměřená na edukaci a sebepoznání, zatímco aktivní sexuální asistence zahrnuje přímou tělesnou interakci s klientem (doteky, zjišťování, co je klientovi příjemné; k samotnému pohlavnímu styku dojít nemusí). Sexuální, chcete-li intimní

asistentky, na rozdíl od pracovníků v sexbyznysu, přistupují ke všem klientům bez předsudků, neštítí se jejich postižení. Pro klienta má takovéto bezvýhradné přijetí obrovský význam a pozitivní vliv na jeho sebevědomí a budování kladného vztahu k vlastnímu tělu. Velká část lidí s tělesným postižením má potíže s přijetím svého těla a pochopením faktu, že každé tělo je krásné, nehledě na jeho tvary, nebo postižení. (<http://vozickar.com/sexualni-asistence-tady-a-ted/>[online] [cit. 2016-08-27])

„Už 17 let pracuji jako sexuální asistentka a nabízím erotické a smyslné uspokojení. Mými zákazníky jsou především lidé s fyzickým postižením – muži i ženy. Čím dál tím častěji ale pracuji i s lidmi s mentální poruchou, s autismem, s demencí a s jinými psychickými poruchami. Mí klienti vyžadují velkou citlivost a vnímavost, často se jich ještě nikdo nikdy nedotýkal. O to víc citlivý přístup pro znovuoživení své tělesnosti potřebují lidé, kteří zažili sexuální zneužití, i s takovými umím pracovat. ...Stále více mě oslovují instituce, školy, domy a ústavy, abych u nich vedla semináře zaměřené na sexualitu hendikepovaných a sexualitu seniorů,“ popisuje německá sexuální asistentka Nina; hodinové sezení s ní vyjde klienta na 90 euro (<http://vozickar.com/sexualni-asistence-tady-a-ted/>[online] [cit. 2016-06-23]).

Na asistentky jsou, zvláště v zahraničí, kladeny vysoké nároky co se týče jejich vzdělání v nejrůznějších oblastech (tamtéž). Uveďme si pár příkladů: psychologie, fyzická manipulace s klientem (např. u lidí na invalidním vozíku je potřeba značné fyzické síly), příp. AAK.

2.4. Téma partnerství

V roce 2007 Akademie věd České republiky prováděla kvalitativní výzkum zaměřený mimo jiné na život zrakově postižených v současné české společnosti. Z výzkumu vyplynuly závěry také ohledně partnerství osob s postižením zraku. Uvádí se, že volba partnera je u osob se zrakovým postižením „ovlivněna prostředím, v němž se jedinec nachází. Před rokem 1989 navštěvovali zrakově postižení téměř výhradně speciální školy, kde se také často seznámili se svým partnerem.“ (http://www.nevidomimezinami.cz/main/nmn/Texty/O_zivote_bez_zraku/Zivot_s_postizenim.html[online] [2016-08-20]). Stejně píše i Vágnerová; lidé s postižením se podle ní většinou pohybují v uzavřených kruzích a často nemají možnost seznámit se s někým mimo jejich školu, případně stacionář a podobně (Vágnerová in Drábek, 2013).

Muži podle výše uvedeného výzkumu AV ČR raději volí ženy intaktní nebo s lehčím stupněm postižení, „protože si nedokázali představit, jak by nevidomá manželka pečovala o

domácnost a děti,“ a dokonce *„se domnívali, že nevidomý muž může snadno nalézt partnerku bez postižení, neboť ženy rády pečují o druhé.“* (http://www.nevidomimezinami.cz/main/nmn/Texty/O_zivote_bez_zraku/Zivot_s_postizenim.html [online] [2016-08-20]) Ženy pak údajně více zajímalo, zda je postižení jejich partnera dědičné. Ani po kladné odpovědi však neupouštěly od úmyslu založit rodinu. Obě pohlaví se však prý shodly, že od svého partnera vyžadují respektování svého postižení a svých omezení.

Novosad (Novosad, Jesenský in Drábek, 2013) uvádí, že partnerské vztahy osob s postižením můžeme rozdělit na dva základní typy. Prvním typem je vztah dvou postižených lidí, druhým je svazek jedince postiženého s jedincem intaktním. Jesenský pak první typ vztahů dále dělí na stejně postižené partnery a různě postižené partnery. Novosad dále odhaluje, že v kombinovaných vztazích hrají kritickou roli charakterové vlastnosti „zdravého“ partnera, tedy respekt k protějšku a schopnost vnímat hlavně jeho silné a přitažlivé stránky (tamtéž). Intaktní partner podle Šrámkové pomáhá *„se lépe orientovat v běžném sociálním prostředí.“* (Šrámková, 2013, s. 173).

Podle Drábka (2013) se častěji můžeme setkat právě se svazky dvou postižených lidí. Jak dále uvádí, vztahy s intaktními se utvářejí hlavně v případě lehčího postižení druhé osoby (větší procento tvoří muži), často jsou to postižení vrozená. U těžších postižení se obvykle jedná o postižení získaná během života (např. úrazy páteře). *„Jde o logický jev, který je zapříčiněn stálou přítomností sociálních kontaktů z dob před vznikem postižení a uchovanými osobními kompetencemi, z nichž někteří lidé s vrozeným postižením nemají šanci získat.“* (Drábek, 2013, s. 77).

Většinu lidí jejich protějšek nejprve zaujme přitažlivým vzhledem. Je to zcela přirozené. První dojem je vytvářen především tělesnou krásou – daná osoba nás zaujme. Až později, během seznamování, zjišťujeme, jakou má dotyčný/-á povahu, z jaké pochází rodiny, co má rád/-a a podobně. Valná část populace by si tedy nedokázala představit seznamování např. se zavázanýma očima. Lidé s postižením zraku však nemají na výběr. Fráze „rande naslepo“ tak dostává nový rozměr. Osoba se zrakovým postižením je logicky odkázána na zkoumání okolního světa ostatními smysly.

Zrakově postiženého muže těžko žena zaujme svým zevnějškem. Prvotní signál musí přijít odjinud. Sluch, hmat, čich, chuť. Všechny tyto zbývající smysly hrají důležitou roli ve výběru partnera jedince se zrakovým postižením, jak potvrzuje také Šrámková (2013). Sluchem zkoumá barvu a tón hlasu blízké osoby. Hmat slouží především ke vzájemnému

poznávání tělesné stavby partnerů. Chuťové buňky, jak si umíme představit, používáme při líbání a podobně. Také se říká se, že nám protějšek musí vonět. (Weiss a kol., 2010)

Vágnerová říká, že lidé s postižením tolik nelpí na představě ideálního partnera, jako intaktní osoby. Snáze dle jejího názoru přijme partnera se zdravotními problémy ten, kdo sám také nějaké má (Vágnerová in Drábek, 2013).

Není tedy pravda, že by si člověk s postižením vyhledával stejně postiženého partnera. Znam dokonce případ dvojice, kterou tvoří zrakově postižený mladík a dívka na vozíku. Jak o nich s oblibou říkají kamarádi – ona jemu dělá oči, on jí dělá nohy. Navzájem se báječně doplňují. V každém partnerském vztahu záleží především na vzájemném pochopení, toleranci a ochotě učit se spolupracovat.

Vágnerová také uvádí: „*Postižení je dominantním znakem identity, který překrývá pohlavní roli. Ostatní lidé vnímají postiženého jedince především jako postiženého, a teprve pak jako muže či ženu.*“ (Vágnerová in Drábek, 2013, s. 81). Paeslack dokonce tvrdí, že zdravotně postižení jsou většinou společností vnímání jako sexuálně neutrální, tedy bezpohlavní jedinci, a nikoliv jako muži a ženy. V souvislosti s těžším postižením se především ženy vnímají jako neatraktivní. Aby je však za atraktivní považoval jejich partner, musí nejprve změnit pojetí sebe sama, říká dále Paeslack (Paeslack in Drábek, 2013).

„*J. Money (In Weiss a kol., 2010: 484) uvádí, že ženy jsou v oblasti sexuální předehty závislejší na doteku než muži, tedy že hmat má u nich větší význam pro erotické a genitální vzrušení a dosažení orgasmu. U mužů je naopak jejich sexuální reaktivita více závislá na zraku a na vizuálních sexuálních představách. Proto má na muže s těžkým zrakovým postižením jeho postižení vyšší dopad než na podobně postiženou ženu.*“ (Drábek, 2013, s. 82). Závěrem tedy vyplývá, že u žen je postižení překážkou především proto, že se kvůli němu cítí méněcenné, nehezké, nepřitažlivé. Muži mají strach ze sexuálního selhání, navíc jsou postižením zraku připraveni o vizuální stimuly, které v sexuální oblasti jejich přirozenost vyžaduje.

2.5. Vybrané aspekty běžného života osob se zrakovým postižením

Jakékoliv postižení člověku komplikuje běžný život. V dnešní době je však na trhu množství kompenzačních pomůcek, které jsou navrženy tak, aby život naopak

zjednodušovaly. V této podkapitole se podíváme na nejznámější pomůcky pro osoby se zrakovým postižením.

Kompenzační pomůcky lze dělit mnoha různými způsoby. V knize *Jak žít se zrakovým postižením* je autorky rozdělují do tří kategorií podle oblasti života, ve které pomáhají. Vymezují pomůcky pro každodenní život, orientaci a pohyb, pomůcky pro práci s informacemi (vzdělávání, práce) a pomůcky pro volný čas (Kimplová, Kolaříková, 2014).

Nejznámějšími pomůckami, které se staly neodmyslitelnými atributy zrakově postiženého člověka, jsou vodící pes a bílá hůl. Co však již většina populace netuší, je fakt, že existují rozdílné typy holeí. Kimplová a Kolaříková popisují: „*Hole mohou být jednodílné či vícedílné (skládací, teleskopické), orientační, signalizační, případně opěrné.*“ (Kimplová a Kolaříková, 2014, s. 116) a dodávají, že hole s červenými pruhy jsou znakem osob hluchoslepých. Ve stejné knize se také můžeme dočíst, že dalšími pomůckami k orientaci v prostoru zrakově postižených osob jsou zvukové majáčky, ultrazvukové vyhledávače překážek a ultrazvukové brýle. Místo vodícího psa se v některých zemích využívá vodících poníků (Nováková, 2011).

V domácnosti lidé s postižením zraku nejčastěji využívají malé přístroje na měření výšky hladiny např. horké vody v hrnečku (se zvukovým nebo vibračním signálem), zvětšovací přístroje a lupy, „mluvící“ hodiny, teploměry, váhy (osobní i kuchyňské) a další.

Výborně se v praxi pro nácvik orientace v prostředí osvědčilo použití realistických modelů. Vhodné je použití v domácnosti, tyflocentrech, ale také ve veřejných prostorech, jako jsou např. náměstí a parky. Jedinec se tak může lépe seznámit s prostředím, ve kterém se pohybuje. Na následujícím obrázku můžeme vidět příklad 3D modelu městského centra (v tomto případě navíc i s ozvučením), který by v budoucnu mohl lidem s postižením zraku usnadňovat orientaci v prostoru.

Obr. 3 3D model města (<http://phys.org/news/2014-11-touch-responsive-independence-visually-impaired.html>[online][cit. 2016-08-30])

Trojrozměrných modelů je možné využívat už při práci s dětmi předškolního věku. Kochová a Schaeferová ale upozorňují: „*Aby se dítě vyznalo v takovém modelu, je nutné, aby dobře znalo skutečný pokoj z vlastní zkušenosti, a mělo tak model s čím porovnat.*“ (Kochová, Schaeferová, 2015, s. 94)

Jako alternativa klasického psacího stroje se používá Pichtův psací stroj, jehož pomocí je možné stlačením kombinací klapek razit do papíru znaky Braillova písma. Jak jsem si sama vyzkoušela, pro intaktního člověka, který s tímto přístrojem dříve nepřišel do styku je psaní na něm dost náročné. Při práci s počítačem je možné mimo jiné využít tzv. Braillovský řádek, který funguje na principu převádění textu z počítače do hmatové podoby a nazpět. Růžičková a Vítová (2014) dokonce hovoří o Braillovské tiskárně. Dále je k dispozici také software pro zrakově postižené (zvětšovací programy, čtecí programy, hlasové ovládání mobilních telefonů). Lze taktéž využít diktafony a pomůcky s hlasovým výstupem (např. kalkulátory). S popsányými pomůckami jsme byli seznámeni při praktických exkurzích do tyflopédických zařízení. Během své tyflopédické praxe jsem objevila další metodu práce dětí s postižením zraku – prostřednictvím učebnice nahrané v hlasové podobě do notebooku a sluchátek. Studentka, kterou jsem měla možnost pozorovat, pomocí šipek na klávesnici listovala v této elektronické učebnici a vybrané pasáže jí program přečetl do sluchátek. Taková práce s učebnicí je však časově velmi náročná, zvláště pokud se jedná o práci s delšími úseky textu. Jakmile totiž studentka došla na konec zadání, už si nepamatovala, co bylo na začátku, takže si danou pasáž přehrávala několikrát dokola.

Jedinci se zrakovým postižením také mají na výběr z pestré škály her a dalších volnočasových aktivit. Od klasických stolních her (např. pexeso, domino, člověče, nezlob se) přes hry karetní (např. kanasta) a různé hlavolamy a hmatolamy až po ozvučené míče, showdown (upravený ping pong) nebo tandemové kolo (Kimplová, Kolaříková, 2014).

K pomůckám popsaným v této podkapitole nepopíratelně taktéž patří systémy odstraňování bariér v orientační, architektonické a informační oblasti. Růžičková s Vítkovou (2014) je dělí na systémy bezbariérového projektování u nových staveb a systémy odstraňování bariér v případě že objekt původně nebyl bezbariérový.

Internetové stránky www.kompenzacnipomucky.blogspot.cz nabízí k nahlédnutí zajímavé rozhovory s intaktními a zrakově postiženými lidmi o kompenzačních pomůckách pro zrakově postižené. Doporučuji pročtení celého příspěvku, zde pro ilustraci uvádím alespoň krátký úryvek, z něhož je patrné, že názory na užitečnost jednotlivých pomůcek se mohou lišit a každému člověku vyhovuje něco jiného: „*Já například nevyužívám hladinku. Jako zařízení na vodu prostě využívám prst, pokud ovšem nepřipravuji kávu nebo čaj návštěvě.*“ (<http://kompenzacnipomucky.blogspot.cz/2010/05/rozhovory-prakticka-cast-3.html>[online] [cit. 2016-08-23]). Web provozují studentky VŠB-TU Ostrava a dále např. informují o podmínkách získání příspěvku na nákup kompenzačních pomůcek. Jejich pořízení je totiž mnohdy mimo finanční možnosti klienta.

Dále bude práce pokračovat praktickou částí, která navazuje na výše uvedený teoretický základ. Praktická část práce obsahuje realizaci výzkumu.

PRAKTICKÁ ČÁST

1. Metodologie výzkumu

Cílem praktické části bakalářské práce je zjištění a porovnání rozdílů ve faktorech ovlivňujících výběr životního partnera u osob se zrakovým postižením a osob intaktních. Pro tyto účely bude proveden orientační výzkum mezi osobami ve věku 18–40 let. Polovina z nich má nějaký druh zrakového postižení, druhá polovina je intaktní.

Nejprve je potřeba zjistit, zda se budou faktory ovlivňující výběr životního partnera mezi osobami se zrakovým postižením a osobami intaktními opravdu nějakým způsobem lišit. Dále přijdou na řadu konkrétní faktory, které ovlivňují výběr životního partnera osob se zrakovým postižením a osob intaktních.

Předpokládám, že výsledky nebudou extrémně odlišné. Domnívám se však, že intaktní lidé budou více dbát na faktory jako fyzická kondice, zdraví nebo nemoc, vnější krása, sexuální výkonnost a pracovní úspěšnost. Naopak předpokládám, že jedinci s postižením zraku budou více tolerantní a chápaví k druhému člověku, hlavní kritéria budou vidět ve vzájemném porozumění, důvěře, přátelství a ochotě. Provedené výzkumné šetření tyto domněnky buď potvrdí, nebo vyvrátí, a přinese náhled na porovnání světa vztahů lidí se zrakovým postižením a vztahů osob intaktních. Je důležité nezapomínat, že velkou roli v procesu hledání a výběru životního partnera hraje i sociální prostředí. A to platí jak v případě jedince zrakově postiženého, tak jedince intaktního. Pro potřeby této práce jsem stanovila následující hypotézy, na které se prostřednictvím dotazníku budu snažit najít odpovědi:

H1 U osob se zrakovým postižením hrají při výběru životního partnera významnou roli jiné faktory než u jedinců intaktních.

H2 Osoby se zrakovým postižením a osoby intaktní mají rozdílné představy o atraktivitě

H3 Osoby se zrakovým postižením přijmou snadněji zdravotní postižení svého životního partnera než jedinci intaktní.

H4 Osoby se zrakovým postižením budou na vrchní příčky svého žebříčku životních hodnot stavět položky jako rodina a partnerství, kdežto jedinci intaktní budou preferovat spíše úspěch a sebeprosazení.

Pro realizaci výzkumného šetření v praktické části využiji metody kvantitativního výzkumu, konkrétně techniku dotazníku. Dotazník jsem připravila v elektronické podobě, a to ve dvou jazycích – českém a anglickém. Data jsem sbírala prostřednictvím internetu v období únor až duben 2017. Dotazník jsem rozeslala osobám se zrakovým postižením. Respondenty jsem získávala metodou sněhové koule. Jeden z respondentů se mi také ozval prostřednictvím jednoho z českých Tyflocenter, o.p.s. Oslovovala jsem česká i zahraniční centra, většina z nich však spolupráci bohužel odmítla.

Respondenti dostali za úkol zodpovědět celkem 14 otázek. U některých otázek šlo o pouhý výběr jedné možnosti (věk, pohlaví, stupeň zrakového postižení, ...), u jiných se jednalo o seřazení položek podle vlastní preference, případně výběr libovolného počtu odpovědí. Při tvorbě otázek jsem se inspirovala výzkumy realizovanými Centrem Výzkumu Veřejného Mínění (dostupné na: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a3163/f3/100433s_ov50107.pdf, <http://cvvm.soc.cas.cz/2005-2/hodnotove-orientace-v-nasi-spolecnosti> a http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c3/a3942/f11/100044s_cervenka-hodnoty.pdf).

Mnou přizpůsobené dotazníky se od sebe navzájem liší pouze tím, že dotazník pro osoby intaktní na rozdíl od verze pro osoby se zrakovým postižením neobsahuje otázku č. 3 ohledně zrakového postižení (dotazník pro zrakově postižené v českém a anglickém jazyce - viz Příloha č. 2 a 3).

2. Zpracování dat a výsledky výzkumného šetření

2.1. Pohlaví respondentů

Výzkumného šetření se zúčastnilo 5 osob se zrakovým postižením, z toho 3 muži a 2 ženy. Také se zapojilo 5 intaktních osob v opačném poměru, tedy 3 ženy a 2 muži.

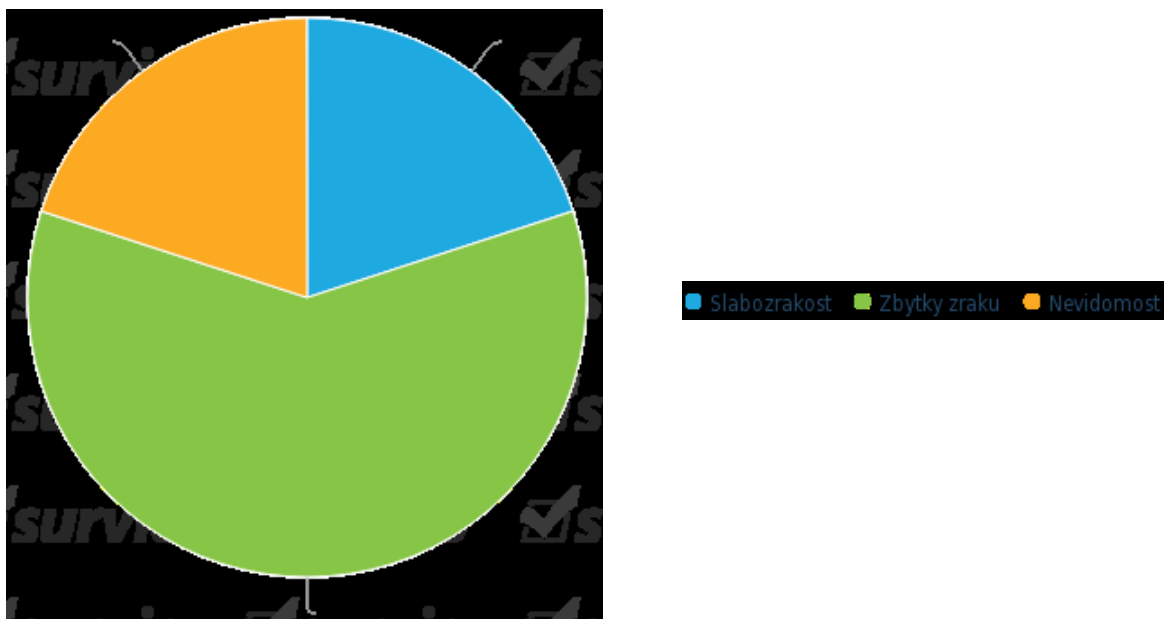
2.2. Věk respondentů

ZP: Věk respondentů se zrakovým postižením se pohyboval mezi 23 až 40 lety. Dva z těchto respondentů uvedli věk 23–28 let, jeden zvolil skupinu 29–34 let a další dva pak 35–40 let.

INT: Věk intaktních respondentů byl převážně 18–22 let. Jeden z respondentů pak uvedl věkovou kategorii 23–28 let.

2.3. Zrakové postižení

Tato otázka byla položena pouze osobám se zrakovým postižením. Dotazník pro osoby intaktní tuto otázku neobsahoval.

Obr. 4 Zrakové postižení respondentů

ZP:60 % jedinců (3 osoby) se zrakovým postižením uvedlo, že jejich zrakové postižení je na úrovni zbytků zraku. Podíl slabozrakých a nevidomých byl stejný, obě skupiny po 20 % (1 osoba).

2.4. Lidské vlastnosti

V této otázce se respondenti zamýšleli nad tím, které vlastnosti by si podle nich měla osvojit mladá generace.

● Pracovitost	2	40 %
● Schopnost navazovat kontakty a přátelství	3	60 %
● Snaha uplatnit své schopnosti	3	60 %
● Snaha vyniknout	0	0 %
● Zásadovost	2	40 %
● Prosazování vlastních názorů	1	20 %
● Pocit odpovědnosti	4	80 %
● Tolerance a respekt k odlišnostem	5	100 %
● Šetrnost, skromnost	2	40 %
● Nesobeckost	3	60 %
● Soutěživost	0	0 %
● Schopnost vyznat se	1	20 %
● Ohleduplnost	3	60 %
● Otevřený vztah k lidem	4	80 %

Obr. 5 Lidské vlastnosti - zrakově postižení

ZP: Oranžově vyznačená odpověď, která jako jediná získala 100%, uvádí **toleranci a respekt k odlišnostem**. Osoby se zrakovým postižením věří, že k úspěšnému začlenění mladého člověka do společnosti je v něm potřeba vypěstovat toleranci k druhým lidem a respekt k těm, kteří jsou jiní, než on sám. Dále si také velice váží vlastností jako **odpovědnost** (80%), **otevřený vztah k druhým lidem** (80%), **schopnost navazovat kontakty a přátelství** (60%), **snaha uplatnit své schopnosti** (60%), **nesobeckost** (60%) a **ohleduplnost** (60%). Naopak za naprosto nepodstatné považují **snahu vyniknout** (0%) a **soutěživost** (0%). Mezi nejméně často zmiňovanými odpověďmi se vyskytly položky jako **prosazování vlastních názorů** (20%) a **schopnost vyznat se** (20%).

● Pracovitost	3	60 %
● Schopnost vyznat se	3	60 %
● Soutěživost	0	0 %
● Nesobeckost	0	0 %
● Šetrnost, skromnost	4	80 %
● Tolerance a respekt k odlišnostem	4	80 %
● Zásadovost	1	20 %
● Prosazování vlastních názorů	3	60 %
● Snaha vyniknout	4	80 %
● Pocit odpovědnosti	3	60 %
● Snaha uplatnit své schopnosti	3	60 %
● Schopnost navazovat kontakty a přátelství	1	20 %
● Otevřený vztah k lidem	1	20 %
● Ohleduplnost	1	20 %

Obr. 6 Lidské vlastnosti - intaktní

INT: Osoby intaktní se, na rozdíl od jedinců s postižením zraku, absolutně neshodly ani na žádné z uvedených položek. Mezi vlastnostmi s nejvyšším zastoupením můžeme vidět například **šetrnost a skromnost** (80%). Intaktní jedinci si, stejně jako osoby s postižením zraku, velmi váží **tolerance a respektu k odlišnostem** druhých lidí (80%). Názor těchto dvou skupin osob se v tomto bodě tedy výrazně podobá. Naopak se dramaticky liší v kontextu položky **snaha vyniknout** (80%), kterou osoby se zrakovým postižením vůbec nepovažují za podstatnou pro život. Zde můžeme krásně pozorovat odlišnost životních postojů zrakově postižených a intaktních lidí. Zatímco zrakově postižení si cení **nesobeckosti**, intaktní tuto vlastnost úplně opomíjejí. Shodně však ani jedna skupina respondentů nezvolila položku **soutěživost**.

Zatímco odpovědi osob se zrakovým postižením jsou více zaměřené na pěkný vztah k druhým lidem, z odpovědí intaktních jedinců vyplývá koncentrace na prosazení sebe sama, svých schopností a názorů, a dosažení vynikajícího úspěchu.

2.5. Atraktivita

Tento bod přiměl respondenty přemýšlet o tom, jak by charakterizovali atraktivního člověka.

● Má příjemný vzhled	1	20 %
● Má zajímavé záliby, koníčky, zájmy	3	60 %
● Má skvělé povahové vlastnosti	3	60 %
● Umí se pěkně vyjadřovat a má příjemný hlas	2	40 %
● Slušné chování	0	0 %
● V životě dosáhl některých zásadních úspěchů	0	0 %

Obr. 7 Atraktivita - zrakově postižení

ZP: Osoby se zrakovým postižením za atraktivního partnera považují takového, který má **skvělé povahové vlastnosti** a tráví svůj **volný čas zajímavými činnostmi**. **Pěkné vyjadřování a příjemný hlas** považují za důležité dva respondenti. **Vzhledu** pak zrakově postižení nepřikládají příliš velký význam.

Dva respondenti zvolili slovní odpověď. První z těchto dvou odpovědí zní prostě: atraktivní partner by měl mít „*smysl pro humor*“. Druhá odpověď je poněkud rozsáhlejší: „*Pro mě je důležité, aby partner měl osobnost a charisma, které mě dostane a já si můžu říct tak tohle je to, co hledám a chci. Atraktivnost mého protějšku spočívá v tom, že mě dokáže rozesmát, dokážeme se bavit o všem možném a nemožném. Společné zájmy, ale i možnost se věnovat svým aktivitám.*“

● Má příjemný vzhled	4	80 %
● Má zajímavé záliby, koníčky, zájmy	3	60 %
● Má skvělé povahové vlastnosti	3	60 %
● Umí se pěkně vyjadřovat a má příjemný hlas	5	100 %
● Má slušné chování	4	80 %
● V životě dosáhl některých zásadních úspěchů	2	40 %

Obr. 8 Atraktivita - intaktní

INT: Intaktní lidé hodnotí protějšek z velké části na základě **vzhledu**. Tím se jejich vnímání atraktivity značně odlišuje od vnímání jedinců se zrakovým postižením. Shodují se však v důrazu na **pěkné vyjadřování a příjemný hlas** atraktivní osoby.

Na rozdíl od zrakově postižených se intaktní lidé při zkoumání druhých osob také zaměřují na jejich životní úspěchy. Tato myšlenka se promítá také v jedné ze slovních odpovědí: „*Jde si za svými vytyčenými cíli.*“ Jiný respondent zase uvádí: „*Odlišuje se od ostatních lidí, je jiný, zajímavý.*“ Vidíme tedy, že intaktní osoby přikládají větší váhu faktorům jako fyzický vzhled a životní úspěchy, než je tomu u osob s postižením zraku.

2.6. Životní hodnoty

Zde jsem se zaměřila na porovnávání žebříčku hodnot jedinců se zrakovým postižením a jedinců intaktních. Respondenti měli za úkol seřadit uvedené oblasti sestupně od nejdůležitější po nejméně důležitou.

●	Rodina	5
●	Přátelé a známí	4,6
●	Práce	3,6
●	Volný čas	3,6
●	Veřejná činnost, angažovanost, politika	2
●	Náboženský život	1

Obr. 9 Životní hodnoty - zrakově postižení

ZP: Osoby se zrakovým postižením si v životě nejvíce váží **rodiny** a domácího zázemí. Na druhé místo pak řadí své **přátele a známé** a třetí příčka v jejich žebříčku hodnot patří **práci**.

●	Rodina	4,6
●	Práce	3,9
●	Přátelé a známí	3,3
●	Volný čas	3
●	Veřejná činnost, angažovanost, politika	2,7
●	Náboženský život	1

Obr. 10 Životní hodnoty - intaktní

INT: Přestože na první pohled se může zdát, že se oba výše uvedené žebříčky shodují, je nutné povšimnout si jedné nuance. Zatímco zrakově postižení mají položku **přátelé a známí** na druhém místě a **práci** na místě třetím, u intaktních jsou tyto dvě oblasti seřazeny opačně. Intaktní jedinci mají na prvním místě **rodinu**, na druhém **práci** a až na třetí místo řadí své **přátele a známé**.

2.7. Způsoby seznamování

V rámci této otázky měli respondenti za úkol vybrat z nabídky místa či způsoby, které jsou podle nich vhodné k vyhledávání a seznámení se s případným partnerem.

●	Skrze společné přátele	3	60 %
●	Ve společnosti (na ulici, v kavárně, ...)	3	60 %
●	Sociální sítě (facebook, ...)	2	40 %
●	Práce, škola	1	20 %
●	Seznamka	1	20 %

Obr. 11 Způsoby seznamování - zrakově postižení

ZP: Osoby se zrakovým postižením více spoléhají na různé **sociální sítě**, či **seznamky**, pokud se jedná o vyhledávání partnera, než je tomu u osob intaktních.

●	Skrze společné přátele	4	57,1 %
●	Práce, škola	1	14,3 %
●	Ve společnosti (na ulici, v kavárně, ...)	1	14,3 %
●	Sociální sítě (facebook, ...)	0	0 %
●	Seznamka	0	0 %

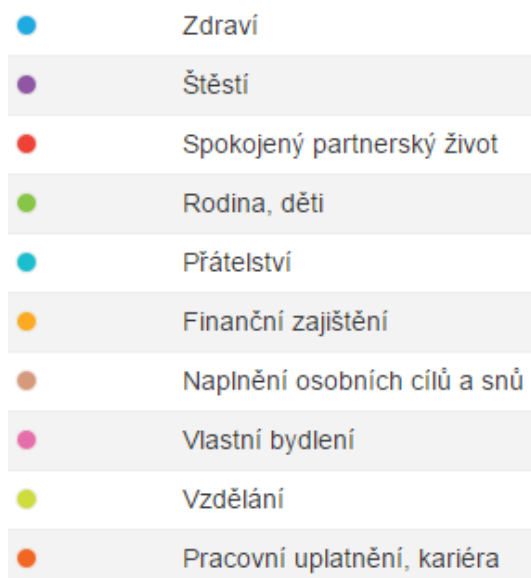
Obr. 12 Způsoby seznamování - intaktní

INT: Jeden z intaktních respondentů uvedl: „Podle mě je jedno, kde se dva lidé seznámí, na místě nezáleží, je důležité, jak k sobě přistupují.“ Tato myšlenka je jistě velice pravdivá, nicméně neuvádí, jaký způsob (místo) seznámení je nejvhodnější.

Na základě dvou výše uvedených tabulek je zřejmé, že vůbec nejlepší způsob seznámení je skrze přátele a známé. Máme tak jistotu, že se někdo za danou osobu zaručí.

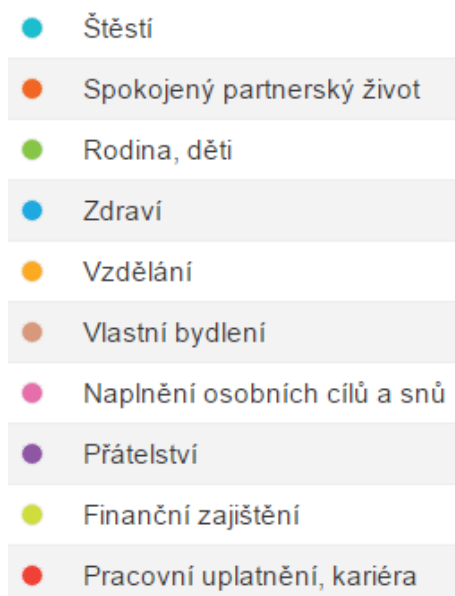
2.8. Žebříček životních hodnot

Z odpovědí na tuto otázku lze vytvořit dvě tabulky porovnávající rozdíly mezi životními hodnotami osob se zrakovým postižením a jedinců intaktních.

Obr. 13 Žebříček životních hodnot - zrakově postižení

ZP: Osoby se zrakovým postižením na první místo svého žebříčku životních hodnot řadí zdraví. Možná právě proto, že sami zakouší, jak vypadá život s postižením. Hned v závěsu pak umísťovali štěstí a spokojený partnerský život. Naopak na posledních příčkách jejich žebříčku se objevují oblasti jako vzdělání a pracovní uplatnění, čili kariéra.

Obr. 14 Žebříček životních hodnot - intaktní

INT: Druhá skupina respondentů na úplně první místo svého žebříčku řadila štěstí. Podobně jako tomu bylo u osob s postižením zraku, také intaktní jedinci si vysoce váží spokojeného života v partnerství či v rodině. Totožný pak mají vztah ke kariéře – taktéž na posledním místě žebříčku. Intaktní respondenti si ale na rozdíl od zrakově postižených daleko více cení vzdělání a naopak za méně důležité považují přátelství.

2.9. Co by vás spolehlivě odradilo od navázání známosti?

● Rozdílné životní hodnoty a postoje	3
● Velký věkový rozdíl	2
● Kdyby mi nebyl/-a sympatický/-á	2
● Kdyby mě fyzicky nepřitahoval/-a	1
● Kdyby mě před známostí s ní/-m varovali moji blízcí (rodiče, kamarádi, ...)	1
● Rozdílné zájmy	0
● Kdyby měl/-a vážné zdravotní postižení	0
● Rozdílné názory (politické názory, náboženské názory, ...)	0
● Jiné (doplňte):	0

Obr. 15 Co by vás odradilo - zrakově postižení

ZP: Jako nejzávažnější problém při navazování známosti považují osoby se zrakovým postižením rozdílné životní hodnoty a postoje potenciálních partnerů. Dále by jim vadil také velký věkový rozdíl mezi partnery a absence vzájemných sympatií. Minimum respondentů pak vybralo odpověď absence fyzické přitažlivosti a doporučení či varování od blízké osoby. Pro všechny zrakově postižené respondenty by vážné zdravotní postižení partnera nepředstavovalo žádný problém. Rozdílné názory a zájmy podle nich také při výběru partnera nehrají žádnou roli.

● Kdyby mě fyzicky nepřitahoval/-a	3
● Rozdílné životní hodnoty a postoje	3
● Kdyby mi nebyl/-a sympatický/-á	3
● Kdyby měl/-a vážné zdravotní postižení	2
● Rozdílné zájmy	2
● Velký věkový rozdíl	1
● Rozdílné názory (politické názory, náboženské názory, ...)	1
● Kdyby mě před známostí s ní/-m varovali moji blízcí (rodiče, kamarádi, ...)	0
● Jiné (doplňte):	0

Obr. 16 Co by vás odradilo - intaktní

INT: Intaktní respondenti jako nejzávažnější problémy uváděli absenci fyzické přitažlivosti, rozdílné životní hodnoty a postoje (na tomto bodu se shodují s první skupinou respondentů) a také absenci vzájemných sympatií. Na rozdíl od osob se zrakovým postižením by některým intaktním lidem vadilo, kdyby měl jejich partner vážné zdravotní postižení. Za překážku vztahu považují také rozdílné zájmy. Velký věkový rozdíl a rozdílné názory by pak činily problém pouze malé části intaktních respondentů. Doporučení či varování od blízké osoby je pro intaktní jedince irelevantním faktorem.

2.10. Důležitost lidských vlastností při výběru partnera

●	Usměvavost, veselost, vtipnost	7,8
●	Laskavost	7,2
●	Moudrost, chytrost, bystrost	6,4
●	Obětavost	3,6
●	Cílevědomost	3,2
●	Kreativita	3,0
●	Štědrost	2,4
●	Pěkný vzhled, fyzická přitažlivost	2,2
●	Samostatnost	2,2
●	Tělesná výkonnost	1

Obr. 17 Lidské vlastnosti - zrakově postižení

ZP: Respondenti se zrakovým postižením označili jako nejméně důležitou vlastnost tělesnou výkonnost. Samostatnost a fyzický vzhled partnera pro ně taktéž nejsou příliš důležité faktory. Největší váhu pak naopak přikládají veselé povaze partnera. Dále je podle zrakově postižených žádoucí, aby byl jejich budoucí partner laskavý a chytrý. Vlastnosti jako obětavost, cílevědomost, kreativita a štědrost se umístily ve středu žebříčku.

Ideální partner by podle osob se zrakovým postižením byl především usměvavý a laskavý člověk, pokud možno také chytrý.

●	Usměvavost, veselost, vtipnost	6,8
●	Moudrost, chytrost, bystrost	5,6
●	Obětavost	5
●	Pěkný vzhled, fyzická přitažlivost	4,4
●	Kreativita	4,4
●	Samostatnost	4
●	Cílevědomost	3,4
●	Tělesná výkonnost	3,4
●	Laskavost	3,0
●	Štědrost	1

Obr. 18 Lidské vlastnosti - intaktní

INT: Druhá skupina respondentů shodně na první místo zařadila usměvavost, veselost a vtipnost. Za důležitý faktor dále považují partnerovu inteligenci a obětavost. Srovnatelně se v žebříčku umístily vlastnosti jako fyzický vzhled, kreativita, samostatnost, cílevědomost, tělesná výkonnost a laskavost. Jako nejméně důležitou vlastnost pak intaktní označili štedrost.

Ideální partner by tedy podle intaktních respondentů měl být usměvavý inteligentní člověk, který se dokáže obětovat pro druhého a nejlépe také dobře vypadá a má originální nápady.

2.11. Důležitost uvedených faktorů v partnerství

●	Vzájemná pomoc a podpora	5
●	Přátelství	4,8
●	Věrnost	3,4
●	Porozumění	2,6
●	Společné zájmy	2,6
●	Sexuální souznění	1,6
●	Stejný vkus (hudební, módní, co se týče jídla, ...)	1

Obr. 19 Důležitost faktorů v partnerství - zrakově postižení

ZP: Pro osoby se zrakovým postižením je v partnerství nejdůležitější pomoc a podpora partnerů navzájem. Hluboký význam také přikládají přátelského vztahu mezi partnery. Na třetím místě se pak umístila věrnost. Porozumění a společné zájmy byly shodně zařazeny na čtvrté místo. Kvalitě milostného života a stejnému vkusu pak zrakově postižení respondenti nepřikládají příliš velký význam.

●	Vzájemná pomoc a podpora	4
●	Věrnost	3,8
●	Společné zájmy	2,8
●	Sexuální souznění	2,8
●	Přátelství	2,4
●	Stejný vkus (hudební, módní, co se týče jídla, ...)	1,4
●	Porozumění	1

Obr. 20 Důležitost faktorů v partnerství - intaktní

INT: Intaktní respondenti shodně považují za nejdůležitější faktor vzájemnou pomoc a podporu mezi partnery. Věrnost je podle nich taktéž pro šťastné partnerství velice důležitá.

Hned na třetím místě se umístily společné zájmy a uspokojivý sexuální život. Přátelství je na místě čtvrtém a stejný vkus a porozumění jsou pro intaktní jedince nejméně podstatné faktory.

2.12. Důležitost uvedených faktorů při výběru partnera

	● Rozhodně ano	● Spíše ano	● Nevím, nedokážu posoudit	● Spíše ne	● Rozhodně ne
Inteligence partnera	4	1	0	0	0
Zdraví nebo nemoc (postižení) partnera	0	2	1	2	0
Fyzický vzhled partnera	0	2	1	2	0
Zaměstnání partnera	0	1	0	2	2
Fyzická a sportovní zdatnost partnera	0	0	2	2	1
Zájmy a koníčky partnera	1	2	0	2	0
Vzdělání partnera	0	1	2	2	0
Osobnost, povaha a charakter partnera	5	0	0	0	0
Věk partnera	1	3	0	1	0
Společenské postavení partnera	0	0	0	4	1
Sexuální soulad a výkonnost	1	1	2	1	0
Finanční zajištění	0	2	1	1	1

Obr. 21 Důležitost faktorů při výběru partnera - zrakově postižení

ZP: Respondenti se zrakovým postižením se jednohlasně shodli v jediném bodě – naprosto rozhodující je pro ně osobnost a povaha partnera. Pro většinu z nich také záleží na partnerově inteligenci a věku. Mezi faktory, které pro většinu respondentů nejsou až tak důležité se umístily položky jako společenské postavení, zaměstnání a vzdělání partnera nebo tělesná zdatnost. Zdraví, fyzický vzhled a také např. finanční zajištění partnera jsou faktory, jejichž důležitost se mezi jednotlivými respondenty výrazně liší.

	● Rozhodně ano	● Spíše ano	● Nevím	● Spíše ne	● Rozhodně ne
Inteligence partnera	4	1	0	0	0
Zdraví nebo nemoc (postižení) partnera	1	3	0	1	0
Fyzický vzhled partnera	1	4	0	0	0
Zaměstnání partnera	0	1	2	2	0
Fyzická a sportovní zdatnost partnera	0	3	2	0	0
Zájmy a koníčky partnera	2	0	1	2	0
Vzdělání partnera	0	2	0	2	1
Osobnost, povaha a charakter partnera	4	1	0	0	0
Věk partnera	1	1	0	2	1
Společenské postavení partnera	0	0	1	2	2
Sexuální soulad a výkonnost	1	2	1	1	0
Finanční zajištění	0	1	1	1	2

Obr. 22 Důležitost faktorů při výběru partnera - intaktní

INT: Naprosté shody se u intaktních jedinců dočkáme pouze u faktorů inteligence a povaha partnera. Tyto dvě vlastnosti jsou pro všechny intaktní respondenty při výběru partnera důležité. Mezi spíše důležité faktory můžeme zařadit zdraví partnera, fyzický vzhled a tělesnou zdatnost. Nejméně důležitými faktory pak jsou finanční zajištění a společenské postavení partnera.

2.13. Míra souhlasu/nesouhlasu s uvedenými výroky

	● Rozhodně ano	● Spíše ano	● Nevím, nedokážu posoudit	● Spíše ne	● Rozhodně ne
Názor rodičů u mě hraje významnou roli při výběru partnera.	0	0	1	2	2
Manželství je pro mě v životě důležité.	0	1	0	3	1
Vzhled / fyzická přitažlivost je pro mě při výběru partnera důležitá.	0	2	1	2	0
Myslím si, že láska dokáže překonat jakékoliv rozdíly.	0	1	1	3	0
Nevím, kde bych si mohl/-a najít partnera.	0	1	1	3	0
Nedělá mi problém navázat známost.	1	1	1	2	0
Nevadilo by mi, kdyby můj životní partner měl nějakou dlouhodobou nemoc či zdravotní postižení.	2	3	0	0	0
V dnešní době už manželství nic neznamená.	2	3	0	0	0

Obr. 23 Míra souhlasu/nesouhlasu s výroky - zrakově postižení

ZP: Osoby se zrakovým postižením se shodují, že by jim nevadilo, kdyby měl jejich partner nějaké zdravotní postižení. Také si myslí, že instituce manželství v dnešní době pomalu ztrácí svůj význam. Pro ně samotné pak ve většině případů také manželství není důležité.

	● Rozhodně souhlasím	● Spíše souhlasím	● Nevím	● Spíše nesouhlasím	● Rozhodně nesouhlasím
Nevím, kde bych si mohl/-a najít partnera.	1	2	1	0	1
Názor rodičů u mě hraje významnou roli při výběru partnera.	0	0	1	2	2
Manželství je pro mě v životě důležité.	1	3	0	1	0
Vzhled/fyzická přitažlivost je pro mě při výběru partnera důležitá.	2	3	0	0	0
V dnešní době už manželství nic neznamena.	0	0	1	3	1
Nedělá mi problém navázat známost.	1	1	1	1	1
Nevadilo by mi, kdyby můj životní partner měl nějakou dlouhodobou nemoc či zdravotní postižení.	0	1	1	3	0
Myslím si, že láska dokáže překonat jakékoliv rozdíly.	0	1	2	2	0
Je pro mě nepředstavitelné mít partnerský vztah s osobou tělesně postiženou.	2	1	1	0	1

Obr. 24 Míra souhlasu/nesouhlasu s výroky - intaktní

INT: Stejně jako první skupina respondentů, tak i intaktní osoby cítí, že manželství v dnešní společnosti ztrácí svůj význam. Pro intaktní respondenty samotné ale naopak stále osobní význam má. Pro většinu intaktních respondentů je nepředstavitelné mít partnerský vztah s osobou tělesně postiženou.

3. Diskuze

Cílem praktické části bakalářské práce bylo zjištění a porovnání rozdílů ve faktorech ovlivňujících výběr životního partnera u osob se zrakovým postižením a osob intaktních. Pro tyto účely byl proveden orientační výzkum mezi osobami ve věku 18–40 let. Polovina z nich má nějaký druh zrakového postižení, druhá polovina je intaktní. Nejprve bylo potřeba zjistit, zda se faktory ovlivňující výběr životního partnera mezi osobami se zrakovým postižením a osobami intaktními opravdu nějakým způsobem liší. Dále přišly na řadu konkrétní faktory, které ovlivňují výběr životního partnera osob se zrakovým postižením a osob intaktních. Předpokládali jsme, že výsledky nebudou extrémně odlišné.

Domnívali jsme se však, že intaktní lidé budou více dbát na faktory jako fyzická kondice, zdraví nebo nemoc, vnější krása, sexuální výkonnost a pracovní úspěšnost. Naopak jsme předpokládali, že jedinci s postižením zraku budou více tolerantní a chápaví k druhému člověku, hlavní kritéria budou vidět ve vzájemném porozumění, důvěře, přátelství a ochotě. Výzkumné šetření bylo provedeno za účelem tyto domněnky buď potvrdit, nebo vyvrátit, a přinést náhled na porovnání světa vztahů lidí se zrakovým postižením a vztahů osob intaktních.

Je důležité nezapomínat, že velkou roli v procesu hledání a výběru životního partnera hraje i sociální prostředí. Výsledky průzkumu tak mohly být ovlivněny sociálním pozadím respondentů, např. rodinným zázemím, individuální zkušeností s partnerskými vztahy, vzory v blízkém okolí jedince, náboženským přesvědčením a mnoha dalšími. Zmíněné platí jak v případě jedinců zrakově postižených, tak jedinců intaktních. Další skutečností, která mohla do jisté míry ovlivnit výsledky výzkumu, je věk respondentů. Zatímco intaktní respondenti byli spíše mladší osoby, skupina jedinců s postižením zraku byla věkově různorodá. Jejich odpovědi tak byly ovlivněny větším množstvím životních zkušeností. Tento generační rozdíl se mohl promítnout do způsobu, jakým respondenti uvažují o partnerství.

Pro potřeby této práce byly stanoveny následující hypotézy, na které jsem prostřednictvím dotazníku hledala odpovědi:

H1 U osob se zrakovým postižením hrají při výběru životního partnera významnou roli jiné faktory než u jedinců intaktních.

První hypotézu výsledky výzkumu jednoznačně potvrzují. U osob se zrakovým postižením nepochybně hrají při výběru životního partnera významnou roli jiné faktory než u jedinců intaktních. Příkladem mohou být následující zjištění.

Zatímco osoby se zrakovým postižením považují věkový rozdíl mezi partnery za důležitý faktor, pro většinu intaktních účastníků výzkumu je tato okolnost irelevantní. Pro intaktní respondenty by další z největších překážek byla absence fyzické přitažlivosti mezi potenciálními partnery, kdežto respondenti se zrakovým postižením hodnotili tento faktor za nepříliš relevantní.

Nelze ale opomenout zmínit, že v některých názorech se jedinci zrakově postižení shodují s intaktními. Například v tvrzení, že pro úspěšný vztah je zcela zásadní shoda životních hodnot a postojů obou partnerů. Dále také obě skupiny respondentů kladou velký důraz na věrnost mezi partnery.

Prototyp ideálního partnera vnímají obě skupiny respondentů podobně. Měl by to být především usměvavý, laskavý a inteligentní člověk veselé povahy. Osobnost a povahové vlastnosti se tedy ukázaly jako všeobecně nejzávažnější kritérium výběru partnera, ať už mezi intaktními či osobami s postižením zraku.

H2 Osoby se zrakovým postižením a osoby intaktní mají rozdílné představy o atraktivitě

Jak jsme předpokládali, představy o atraktivitě protějšku se u našich dvou skupin respondentů značně liší. Pro intaktní jedince má velký význam vzhled a životní úspěchy potenciálního partnera. Osoby s postižením zraku tyto faktory naopak považují za téměř bezvýznamné. Větší váhu přikládají faktorům vnímaným ostatními smysly, např. hlasu.

H3 Osoby se zrakovým postižením přijmou snadněji zdravotní postižení svého životního partnera než jedinci intaktní.

Třetí hypotéza se potvrdila. Respondenti se zrakovým postižením se shodují, že by jim nevadilo, kdyby měl jejich partner zdravotní postižení. Většina intaktních jedinců si však nedokáže představit mít partnerský vztah s osobou jakkoli zdravotně postiženou. Osoby intaktní celkově přikládají větší význam tělesné zdatnosti člověka, než je tomu u jedinců se zrakovým postižením.

H4 Osoby se zrakovým postižením budou na vrchní příčky svého žebříčku životních hodnot stavět položky jako rodina a partnerství, kdežto jedinci intaktní budou preferovat spíše úspěch a sebeprosazení.

Ukázalo se, že osoby se zrakovým postižením jsou více zaměřené na udržování vztahů s druhými lidmi, než jedinci intaktní. Ti se spíše soustředí na prosazení sebe sama, svých schopností a názorů, a dosažení úspěchu, chtějí zkrátka vyniknout. Práci upřednostňují před přáteli a známými. Osoby se zrakovým postižením si dále váží hodnot, jako je např. zdraví. Lidé intaktní jako nejdůležitější uvádějí štěstí a na rozdíl od první skupiny respondentů si daleko více cení vzdělání. Co se týče lidských vlastností, obě skupiny považují za důležitou toleranci a respekt k odlišnostem.

V rámci diskuze jsme zhodnotili výsledky výzkumu a srovnali rozdílné aspekty ovlivňující výběr partnera u jedinců se zrakovým postižením a jedinců intaktních. Odpovědi na jednu otázku ale vyvstává množství dalších otázek; nepochybně zde tedy vzniká prostor pro další bádání. Výzkum mezi větším množstvím respondentů by jistě přinesl výsledky, které se ještě více přiblíží každodenní realitě současné populace. Zapojením širokého spektra respondentů by také došlo ke snížení vlivu konkrétní situace každého jednotlivce na výsledky průzkumu. Kromě kvantitativního šetření se také nabízí výzkumná forma kvalitativní v podobě rozhovorů se zástupci obou skupin respondentů – s osobami zrakově postiženými i s jedinci intaktními.

Závěr

Bakalářská práce měla za cíl zjistit a poté porovnat rozdíly ve faktorech, které ovlivňují výběr partnera u osob se zrakovým postižením a osob intaktních. Předpokládali jsme, že intaktní lidé budou přikládat větší váhu faktorům jako fyzická krása, zdraví, kariéra. Také jsme předpokládali, že osoby se zrakovým postižením budou pokládat za zásadní faktory jako porozumění a přátelství.

Zjistili jsme, že v procesu vybírání životního partnera se kritéria obou skupin respondentů do jisté míry skutečně liší. Jako příklad lze uvést například fakt, že věkový rozdíl mezi partnery považují za důležitý faktor pouze jedinci se zrakovým postižením. Pro intaktní respondenty je důležitější vnější krása potenciálního partnera. Musíme ale zmínit také skutečnost, že v některých bodech se osoby se zrakovým postižením shodují s jedinci intaktními. Platí to například v oblasti předpokladů pro úspěšný vztah. Obě skupiny respondentů se shodují, že je důležitá věrnost a shoda životních hodnot a postojů. Taktéž podobně popisují, jak by měl vypadat jejich partner. Obecné představy o atraktivitě se ale liší. V otázce zdravotního stavu partnera se opět odpovědi rozcházejí. Zatímco osobám se zrakovým postižením by nevadilo, kdyby měl jejich partner nějaké zdravotní postižení, většině intaktních osob by tato skutečnost vadila. Dále bylo zjištěno, že lidé intaktní se daleko více soustředí sami na sebe, svoje úspěchy a prosazení, než je tomu u lidí s postižením zraku. Rozhodně ale nelze tvrdit, že by intaktní skupinu tvořili sebestřední a netolerantní jedinci. Právě naopak, obě skupiny respondentů kladou důraz na vzájemnou toleranci mezi lidmi a respekt k odlišnostem.

Cíl bakalářské práce byl naplněn. Zjistili jsme, že pohled osob se zrakovým postižením a osob intaktních na faktory ovlivňující výběr životního partnera se více či méně liší, avšak v některých oblastech se rozdíly stírají. Na to, zda bude partnerský vztah dobře fungovat, má koneckonců vliv především to, jak jsou partneři schopní komunikace a spolupráce, nikoliv (zjednodušeně řečeno) kolik má který dioptrií.

Seznam použitých zdrojů

1. CASANOVA, P. 2015. *250 zákonů lásky*. 1. vydání. Praha: First Class Publishing. ISBN 978-80-906138-0-5.
2. Cortical Visual Impairment. In: *American Association for Pediatric Ophthalmology and Strabismus* [online]. ©2018. Poslední změna 11.2017 [cit. 31.8.2016]. Dostupné z: <https://www.aapos.org/terms/conditions/40>
3. Declaration on Sexual Rights. In: *University of Minnesota* [online]. [cit. 2016-08-26]. Dostupné z: <http://www.tc.umn.edu/~colem001/was/wdeclara.htm>
4. DEVITO, J. 2008. *Základy mezilidské komunikace*. 6. vydání. Praha: Grada Publishing, a. s. 512 s. ISBN 978-80-247-2018-0.
5. DRÁBEK, T. 2013. *Partnerský a sexuální život osob se zdravotním postižením*. 1. vydání. Praha: Svaz tělesně postižených v České republice, o. s. 98 s. ISBN 978-80-260-5282-1.
6. KIMPLOVÁ, T., KOLAŘÍKOVÁ, M. 2014. *Jak žít s těžkým zrakovým postižením?* 1. vydání. Praha: Stanislav Juhaňák - TRITON. ISBN 978-80-7387-831-3.
7. Klasifikace zrakového postižení. In: *Národní informační centrum pro mládež* [online]. ©2006. Poslední změna 28.03.2014 [cit. 2016-06-04]. Dostupné z: <http://www.nicm.cz/klasifikace-zrakoveho-postizeni>
8. KOHOUTOVÁ, E. Pachatel známý. In: *Policie České republiky* [online]. ©2009. [cit. 2016-04-12]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/pachatel-znamy.aspx>
9. KUCHYNKA, P. a kol. 2007. *Oční lékařství*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a. s. 812 s. ISBN 978-80-247-1163-8.
10. NOVÁKOVÁ, I. 2011. *Zdravotní nauka 2. díl*. Praha: Grada Publishing, a. s. 208 s. ISBN 978-80-247-3709-6.
11. RŮŽIČKOVÁ, K., VÍTKOVÁ, J. 2014. *Vybrané kapitoly z tyflopédie a surdopedie nejen pro speciální pedagogy*. 1. vydání. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-424-3.

12. Sexuální asistence. In: *Sexuální a intimní asistence* [online]. [cit. 2016-05-09]. Dostupné z: <http://sexualniasistence.org/sex-asistence>
13. ŠRÁMKOVÁ, T. 2013. *Poruchy sexuality u somaticky nemocných a jejich léčba*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a. s. 232 s. ISBN 978-80-247-4453-7.
14. Teaching Your Blind Child About Sexuality. In: *Wonder baby* [online]. ©2010. [cit. 2016-04-14]. Dostupné z: <http://www.wonderbaby.org/articles/teaching-your-blind-child-about-sexuality>
15. Trachoma. In: *The Fred Hollows Foundation* [online]. ©2015. [cit. 31.8.2016]. Dostupné z: <http://www.hollows.org/au/eye-health/trachoma>
16. Rozhovory – praktická část 3. In: *Kompenzační pomůcky pro zrakově postižené* [online]. [cit. 2016-08-23]. Dostupné z: <http://kompenzacnipomucky.blogspot.cz/2010/05/rozhovory-prakticka-cast-3.html>
17. UZEL, R. 2006. *Sexuální výchova*. 1. vydání. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí. 28 s. ISBN 80-869-9169-5.
18. Sexuální asistence – tady a teď? VIDUROVÁ, A. In: *Vozíčkář: ..aby vám život neujel* [online]. ©2013. Poslední změna 08.07.2014 [cit. 2016-06-04]. Dostupné z: <http://vozickar.com/sexualni-asistence-tady-a-ted/>
19. Valencia Declaration on Sexual Rights. In: *Circumcision Information and Resource Pages* [online]. Poslední změna 15.11.2007 [cit. 2016-08-26]. Dostupné z: <http://www.cirp.org/library/ethics/valencia1997/>
20. Všeobecná deklaráce lidských práv. In: *Informační centrum OSN v Praze* [online]. ©2015. [cit. 2016-08-26]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf>
21. WEISS, P. a kol. 2010. *Sexuologie*. Praha: Grada Publishing, a. s. 744 s. ISBN 978-80-247-2492-8.

Seznam ilustrací

1. Maminčino břicho; MASARACCHIOVÁ, R., TASCHNEROVÁ, U. 2009. *Maminčino břicho*. 1. vydání. Dharma Gaia. 2013. 46 s. ISBN 978-80-7436-000-8.
2. Sexuální asistence; VIDUROVÁ, A. Sexuální asistence tady a teď. In: *Vozíčkář... Aby vám život neujel* [online]. ©2013. Poslední změna 08.07.2014 [cit. 2016-07-09]. Dostupné z: <http://vozickar.com/sexualni-asistence-tady-a-ted/>
3. 3D model města; HSU, CH. Touch-responsive 3-D maps provide independence to the visually impaired. In: *Phys* [online]. ©2014. Poslední změna 20.11.2014 [cit. 2016-08-23]. Dostupné z: <http://phys.org/news/2014-11-touch-responsive-independence-visually-impaired.html>
4. Zrakové postižení respondentů [online]. ©2017. [cit. 2017-05-26]. Dostupné z: <https://www.surveo.com/p/7XWbXg>
5. Lidské vlastnosti – zrakově postižení [online]. ©2017. [cit. 2017-05-26]. Dostupné z: <https://www.surveo.com/p/7XWbXg>
6. Lidské vlastnosti – intaktní [online]. ©2017. [cit. 2017-05-26]. Dostupné z: <https://www.surveo.com/p/CYyCCe>
7. Atraktivita – zrakově postižení [online]. ©2017. [cit. 2017-05-26]. Dostupné z: <https://www.surveo.com/p/7XWbXg>
8. Atraktivita – intaktní [online]. ©2017. [cit. 2017-05-26]. Dostupné z: <https://www.surveo.com/p/CYyCCe>
9. Životní hodnoty – zrakově postižení [online]. ©2017. [cit. 2017-05-26]. Dostupné z: <https://www.surveo.com/p/7XWbXg>
10. Životní hodnoty – intaktní [online]. ©2017. [cit. 2017-05-26]. Dostupné z: <https://www.surveo.com/p/CYyCCe>
11. Způsoby seznamování – zrakově postižení [online]. ©2017. [cit. 2017-05-26]. Dostupné z: <https://www.surveo.com/p/7XWbXg>
12. Způsoby seznamování – intaktní [online]. ©2017. [cit. 2017-05-26]. Dostupné z: <https://www.surveo.com/p/CYyCCe>
13. Žebříček životních hodnot – zrakově postižení [online]. ©2017. [cit. 2017-05-26]. Dostupné z: <https://www.surveo.com/p/7XWbXg>
14. Žebříček životních hodnot – intaktní [online]. ©2017. [cit. 2017-05-26]. Dostupné z: <https://www.surveo.com/p/CYyCCe>

15. Co by vás odradilo – zrakově postižení [online]. ©2017. [cit. 2017-05-26]. Dostupné z:<https://www.survio.com/p/7XWbXg>
16. Co by vás odradilo – intaktní [online]. ©2017. [cit. 2017-05-26]. Dostupné z:<https://www.survio.com/p/CYyCCe>
17. Lidské vlastnosti – zrakově postižení [online]. ©2017. [cit. 2017-06-07]. Dostupné z:<https://www.survio.com/p/7XWbXg>
18. Lidské vlastnosti – intaktní [online]. ©2017. [cit. 2017-05-26]. Dostupné z:<https://www.survio.com/p/CYyCCe>
19. Důležitost faktorů v partnerství – zrakově postižení [online]. ©2017. [cit. 2017-06-07]. Dostupné z:<https://www.survio.com/p/7XWbXg>
20. Důležitost faktorů v partnerství – intaktní [online]. ©2017. [cit. 2017-05-26]. Dostupné z:<https://www.survio.com/p/CYyCCe>
21. Důležitost faktorů při výběru partnera – zrakově postižení [online]. ©2017. [cit. 2017-06-07]. Dostupné z:<https://www.survio.com/p/7XWbXg>
22. Důležitost faktorů při výběru partnera – intaktní [online]. ©2017. [cit. 2017-05-26]. Dostupné z:<https://www.survio.com/p/CYyCCe>
23. Míra souhlasu/nesouhlasu s výroky – zrakově postižení [online]. ©2017. [cit. 2017-06-07]. Dostupné z:<https://www.survio.com/p/7XWbXg>
24. Míra souhlasu/nesouhlasu s výroky – intaktní [online]. ©2017. [cit. 2017-06-07]. Dostupné z:<https://www.survio.com/p/CYyCCe>
25. Dospělé látkové panenky. BOBNAR, A. Teaching Your Blind Child About Sexuality. In: *Wonder baby* [online]. ©2010. [cit. 2016-05-09]. Dostupné z: <http://www.wonderbaby.org/articles/teaching-your-blind-child-about-sexuality>
26. Novorozenec - látková panenka. BOBNAR, A. Teaching Your Blind Child About Sexuality. In: *Wonder baby* [online]. ©2010. [cit. 2016-05-09]. Dostupné z: <http://www.wonderbaby.org/articles/teaching-your-blind-child-about-sexuality>

PŘÍLOHY

1. Obrazová příloha pomůcek využitelných při výuce sexuální výchovy dětí se zrakovým postižením

Obr. 25 Dospělé látkové panenky (<http://www.wonderbaby.org/articles/teaching-your-blind-child-about-sexuality> [online] [cit. 2016-05-09])

Obr. 26 Novorozenec - látková panenka (<http://www.wonderbaby.org/articles/teaching-your-blind-child-about-sexuality> [online] [cit. 2016-05-09])

2. Dotazník pro zrakově postižené v českém znění

Vážení,

obracím se na Vás s prosbou o vyplnění následujícího dotazníku. Dotazník je určen k účelům vypracování výzkumné části bakalářské práce na téma Faktory ovlivňující výběr životního partnera u osob se zrakovým postižením v porovnání s osobami intaktními.

Dotazník je zcela anonymní a nebude použit k jiným, než výše uvedeným účelům. Jeho vyplnění Vám zabere pouze pár minut.

Předem Vám velice děkuji za pomoc s výzkumným šetřením.

Eliška Bártová, studentka PdF UPOL

1. Pohlaví:

- Muž
- Žena

2. Váš věk:

- 18–22
- 23–28
- 29–34
- 35–40

3. Jaké je Vaše zrakové postižení?

- Slabozrakost
- Zbytky zraku
- Nevidomost

4. Vyberte z následujících vlastností ty, které by si měla mladá generace osvojit:

- Pracovitost
- Pocit odpovědnosti
- Tolerance a respekt k odlišnostem
- Šetrnost, skromnost
- Nesobeckost
- Soutěživost
- Schopnost vyznat se
- Ohleduplnost
- Otevřený vztah k lidem

- Schopnost navazovat kontakty a přátelství
- Snaha uplatnit své schopnosti
- Snaha vyniknout
- Zásadovost
- Prosazování vlastních názorů

5. Jak byste popsali atraktivního člověka?

- Má příjemný vzhled
- Má zajímavé záliby, koníčky, zájmy
- Má skvělé povahové vlastnosti
- Umí se pěkně vyjadřovat a má příjemný hlas
- Má slušné chování
- V životě dosáhl některých zásadních úspěchů
- Jinak (popište jak):

6. Seřadte následující životní oblasti podle toho, jak jsou pro Vás důležité (1 = nejvíce, 6 = nejméně)

- Rodina
- Přátelé a známí
- Práce
- Volný čas
- Veřejná činnost, angažovanost, politika
- Náboženský život

7. Jaké je, podle Vás, nejvhodnější místo pro seznámení?

- Skrze společné přátele
- Práce, škola
- Ve společnosti (na ulici, v kavárně, ...)
- Seznamka
- Sociální sítě (facebook, ...)
- Jinde (doplňte kde):

8. Seřadte tyto hodnoty podle toho, jak jsou pro Vás v životě důležité (1= nejvíce důležité, 10=nejméně důležité):

- Zdraví
- Rodina, děti
- Finanční zajištění
- Vlastní bydlení
- Pracovní uplatnění, kariéra
- Štěstí
- Přátelství

- Spokojený partnerský život
- Naplnění osobních cílů a snů
- Vzdělání

9. Co by Vás spolehlivě odradilo od navázání známosti s druhým člověkem?

- Velký věkový rozdíl
- Rozdílné zájmy
- Kdyby mi nebyl/-a sympatický/-á
- Rozdílné životní hodnoty a postoje
- Kdyby mě fyzicky nepřitahoval/-a
- Kdyby měl/-a vážné zdravotní postižení
- Kdyby mě před známostí s ní/-m varovali moji blízcí (rodiče, kamarádi, ...)
- Rozdílné názory (politické názory, náboženské názory, ...)
- Jiné (doplňte):

10. Seřadte tyto vlastnosti podle toho, jak jsou pro Vás při výběru partnera důležité (1= nejvíce důležité, 10= nejméně důležité):

- Pěkný vzhled, fyzická přitažlivost
- Kreativita
- Laskavost
- Cílevědomost
- Usměvavost, veselost, vtipnost
- Štědrost
- Obětavost
- Moudrost, chytrost, bystrost
- Samostatnost
- Tělesná výkonnost

11. Co je pro Vás v partnerství nejdůležitější? (1= nejvíce důležité, 7= nejméně důležité):

- Věrnost
- Porozumění
- Vzájemná pomoc a podpora
- Přátelství
- Společné zájmy
- Sexuální souznění
- Stejný vkus (hudební, módní, co se týče jídla, ...)

12. Otázka

Při výběru životního partnera pro mě bude rozhodující:	1 Souhlasím	2 Spíše souhlasím	3 Nevím, nedokážu posoudit	4 Spíše nesouhlasím	5 Nesouhlasím
Inteligence partnera					
Zdraví nebo nemoc (postižení) partnera					
Fyzický vzhled partnera					
Zaměstnání partnera					
Fyzická a sportovní zdatnost partnera					
Zájmy a koníčky partnera					
Vzdělání partnera					
Osobnost, povaha a charakter partnera					
Věk partnera					
Společenské postavení partnera					
Sexuální soulad a výkonnost					
Finanční zajištění					

Jiné (doplňte): _____

13. Otázka

Určete, do jaké míry souhlasíte s následujícími výroky:	1 Souhlasím	2 Spíše souhlasím	3 Nevím, nedokážu posoudit	4 Spíše nesouhlasím	5 Nesouhlasím
Názor rodičů u mě hraje významnou roli při výběru partnera.					
Manželství je pro mě v životě důležité.					
Vzhled/fyzická přitažlivost je pro mě při výběru partnera důležitá.					
Myslím si, že láska dokáže překonat jakékoliv rozdíly.					
Nevím, kde bych si mohl/-a najít partnera.					
Nedělá mi problém navázat známost					
Nevadilo by mi, kdyby můj životní partner měl nějakou dlouhodobou nemoc či zdravotní postižení.					
V dnešní době už manželství nic neznamená.					

Jiné (doplňte): _____

Děkuji za vyplnění dotazníku a přeji mnoho úspěchů v osobním a partnerském životě.

Eliška Bártová

3. Dotazník pro zrakově postižené v anglickém znění

Hello

I hope you may like to spend few minutes filling out the following questionnaire.

The questionnaire is anonymous and will be used as the research part of my bachelor's thesis only. The thesis is about Determining factors in visually impaired people's selection of their life partner in comparison with intact people.

Thank you for your time.

Eliška Bártová, PdF UPOL student

1. **Your gender:**

- Male
- Female

2. **Your age:**

- 18–22
- 23–28
- 29–34
- 35–40

3. **What kind of visual impairment do you have?**

- Purbblind
- Vision remnants
- Blind

4. **From the following qualities choose the ones that the young generation should acquire:**

- Hardworking
- Responsibility
- Tolerance and respect
- Being economical and do not waste
- Unselfishness
- Being competitive
- Know what's what
- Thoughtfulness

- Open attitude to other people
- Ability to make friends
- Effort to apply their strenghts
- Willingness to stand out
- Consistency
- Upholding their beliefs

5. How would you describe an attractive person?

- Appealing physical appearance
- Interesting hobbies and interests
- Excellent charakter qualities
- Neat verbal expression, nice voice
- Decent behaviour
- Significant life accomplishments
- Other (write your answer):

6. Order the following areas according to how important they are in your life:

- Family
- Friends
- Job, career
- Free time
- Public activities (politics,...)
- Religious life

7. Which places do you consider the best for meeting somebody?

- Via mutual friends
- Work, school
- Social environment (on the street, in a café,...)
- Dating sites or agencies
- Social media (facebook,...)
- Other (write your answer):

8. Order the following values according to how important they are in your life:

- Health
- Family, children
- Financial stability
- Housing
- Career
- Happiness
- Friendship
- Satisfying partnership
- Fulfilling life goals and wishes
- Education

9. What would discourage you from dating someone?

- Significant age difference
- Different interests
- No sympathy
- Different life values
- Not being physically attracted
- If they had some physical disability
- If my friends/family warned me from dating them
- Different opinions (politics, religion,...)
- Other (write your answer):

10. Order the following characteristics according to how important they are for you in the process of choosing your life partner:

- Neat appearance, physical attractiveness
- Creativity
- Kindness
- Purposefulness
- Smiling, funny
- Generosity
- Unselfishness
- Wisdom, being smart
- Independency
- Physical performance (sport,...)

11. What is most important for you in a relationship?

- Loyalty
- Understanding
- Mutual support and help
- Friendship
- Common interests
- Sexual harmony
- Common taste (music, food,...)

12. Question

Does it matter?	1	2	3	4	5
	Absolutely yes	Rather yes	I don't know / cannot decide	Rather not	Absolutely not
Partner's intelligence					

Partner's health or illness (disability)					
Partner's physical appearance					
Partner's job					
Partner's physical condition, sports					
Partner's interests and hobbies					
Partner's education					
Partner's personality					
Partner's age					
Partner's social status					
Sexual harmony					
Partner's financial situation					

Other (write your answer): _____

13. Question

Do you agree?	1	2	3	4	5
	Absolutely yes	Rather yes	I don't know / cannot decide	Rather not	Absolutely not
My parents' opinion plays important role in my choice of life partner.					

Marriage is important in my life.					
Physical appearance and attraction plays important role in my choice of life partner.					
I think that love can bridge any kind of dissimilarity.					
I don't know where I could find a partner.					
I have no difficulty with meeting and getting to know people.					
It wouldn't be a problem if my partner had some disability or long term illness.					
Marriage already lost its meaning today.					

Other (write your answer): _____

Thank you for your time and I wish you a success in personal and love life.

Eliška Bártová

4. Vzorník materiálů vhodných pro výrobu pomůcek využitelných při výuce sexuální výchovy dětí se zrakovým postižením

Seznam zkratk

AAK	alternativní a augmentativní komunikace
AV ČR	Akademie Věd České republiky
CVI	Cortical Visual Impairment - centrální poruchy zraku
ČR	Česká republika
DMO	dětská mozková obrna
INT	intaktní
MKN- 10	Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů (vytvořila WHO), 10. revize
MR	mentální retardace
MÚR	míra minimálního úhlu rozlišení
ROP	retinopatie nedonošených
STD	sexually transmitted diseases – Sexuálně přenosné choroby
WAS	World Association for Sexuology – Světová sexuologická asociace
WHO	World health organization – Světová zdravotnická organizace
ZP	zrakově postižený

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Eliška Bártová
Ústav/Katedra:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	Mgr. Hana Majerová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2018

Název práce:	Faktory ovlivňující výběr partnera u osob se zrakovým postižením a u osob bez tohoto postižení
Název v angličtině:	Determining factors in visually impaired people's selection of their life partner in comparison with intact people
Anotace práce:	Bakalářská práce je zaměřena na výběr životního partnera osob se zrakovým postižením. V teoretické části je nejprve rozebráno samotné zrakové postižení a posléze i běžný život lidí s tímto postižením. Sexuální výchova, praktický život, hledání partnera a zakládání rodiny. Navazuje část praktická, která byla věnována průzkumnému šetření mezi jedinci se zrakovým postižením a jedinci intaktními. Cílem bylo porovnat rozdílnost faktorů výběru životního partnera obou skupin.
Klíčová slova:	Zrakové postižení, sexuální výchova, výběr životního partnera, zdravotní postižení
Anotace v angličtině:	The thesis focuses on visually impaired people's selection of their life partner. The theoretical part firstly describes visual imparison itself and depicts everyday life of visually impaired people afterwards. Sexual education, practical life, selection of life partner and rasing a family. This is followed by the practical part of the thesis that includes research among people with visual imparison and people without this imparison. The aim was to compare the

	diference between the factors of selection of life partner between those two groups.
Klíčová slova v angličtině:	Visual disability, sexual education, selection of a life partner, disability
Přílohy vázané v práci:	<p>Obrazová příloha pomůcek využitelných při výuce sexuální výchovy dětí se zrakovým postižením</p> <p>Vzorník materiálů vhodných pro výrobu pomůcek využitelných při výuce sexuální výchovy dětí se zrakovým postižením</p> <p>Odkazy na další zdroje</p> <p>Seznam zkratk</p>
Rozsah práce:	46 stran
Jazyk práce:	Český jazyk